Učební text ke zvláštní části úřednické zkoušky k oboru státní služby č. 13
Nepojistné sociální dávkové systémy

Ministerstvo práce a sociálních věcí
1. 3. 2026

Obsah

1. Systém dávek státní sociální podpory ... 3
2. Systém dávky pomoci v hmotné nouzi – mimořádná okamžitá pomoc ... 5
3. Systém dávek pro osoby se zdravotním postižením ... 7
4. Rodičovský příspěvek ... 11
5. Porodné a pohřebné ... 13
6. Mimořádná okamžitá pomoc ... 15
7. Systém dávky státní sociální pomoci ... 20
8. Složky dávky státní sociální pomoci ... 23
9. Příspěvek na mobilitu a průkaz osoby se zdravotním postižením ... 31
10. Příspěvek na zvláštní pomůcku ... 39
11. Náhradní výživné ... 45
12. Příspěvek na péči ... 47
13. Organizace a řízení v oblasti dávek státní sociální podpory ... 52
14. Organizace a řízení dávky mimořádné okamžité pomoci ... 56
15. Organizace a řízení v oblasti dávek pro osoby se zdravotním postižením ... 59
16. Organizace a řízení v oblasti dávky státní sociální pomoci ... 65
17. Životní a existenční minimum a jejich využití v oblasti nepojistných sociálních dávek ... 70
18. Systém dávek pěstounské péče a státní příspěvek na výkon pěstounské péče (SPVPP) ... 72
19. Aplikace právních předpisů Evropské unie v oblasti nepojistných sociálních a rodinných dávek ... 80
20. Humanitární dávka ... 82

1. Systém dávek státní sociální podpory

Prostřednictvím státní sociální podpory (SSP) se stát podílí na krytí nákladů rodiny zejména v souvislosti s narozením dítěte. Systém státní sociální podpory je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Dávkami státní sociální podpory jsou, porodné, rodičovský příspěvek a pohřebné. Tyto dávky řadíme mezi nepojistné sociální dávky.

Nárok na dávky má pouze fyzická osoba, jestliže ona a s ní společně posuzované osoby jsou hlášeny k trvalému pobytu na území České republiky. Cizinci, kteří nemají trvalý pobyt na území České republiky, jsou oprávněnými osobami pokud jim bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu za účelem vědeckého výzkumu podle zvláštního právního předpisu, za účelem výkonu zaměstnání vyžadující vysokou kvalifikaci, cizinci s udělenou doplňkovou ochranou, či cizinci zaměstnanými na území ČR nebo cizinci, kteří byli zaměstnaní na území ČR alespoň po dobu 6 měsíců a jsou v evidenci uchazečů o zaměstnání, pokud jim bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu a jejich rodinným příslušníkům. Podmínka trvalého pobytu se nevyžaduje u občanů Evropské unie, kteří jsou na území České republiky ekonomicky aktivní a u jejich rodinných příslušníků. U některých dávek SSP (rodičovský příspěvek) platí, že trvalý pobyt není vyžadován ani u ekonomicky neaktivních občanů EU, ti však musí mít na území ČR bydliště ve smyslu těžiště svých zájmů.

Do okruhu společně posuzovaných osob patří nezaopatřené děti, jejich rodiče, případně partneři rodičů, či partnerský pár, pokud má samo nezaopatřené dítě vlastní dítě a je osamělé, do okruhu jsou zařazeni i jeho rodiče, pokud spolu trvale žijí a uhrazují společné náklady.

Dávky státní sociální podpory lze rozdělit na dávky příjmově testované a příjmově netestované. Mezi dávky závislé na příjmu rodiny patří porodné. Netestovanými dávkami jsou rodičovský příspěvek a pohřebné.

Posuzují se čisté příjmy všech společně posuzovaných osob. Zákon výslovně stanoví druhy započítávaných příjmů. Jde zejména o příjmy ze závislé činnosti, příjmy ze samostatné činnosti, příjmy z nájmu, dávky nemocenského pojištění důchodového pojištění, rodičovský příspěvek, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci. Příjmy se posuzují za období zpětně – za předchozí kalendářní čtvrtletí.

Zvláštní příjemce je stanoven Úřadem práce ČR v případech, kdy by se výplatou dávky dosavadnímu příjemci zřejmě nedosáhlo účelu, kterému má dávka sloužit, nebo kdyby tím byly poškozeny zájmy osob, které je příjemce dávky povinen vyživovat, anebo nemůže-li oprávněná osoba výplatu přijímat. Souhlas oprávněné osoby s ustanovením zvláštního příjemce se vyžaduje jen v případě, že oprávněná osoba nemůže výplatu přijímat.

Orgánem, který vyřizuje žádosti o poskytování dávek SSP je Úřad práce České republiky – krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu, resp. jejich kontaktní pracoviště dle místa skutečného pobytu osoby, která uplatňuje svůj nárok na dávky. Odvolacím orgánem proti rozhodnutí Úřadu práce České republiky je Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Řízení o dávkách SSP se řídí zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, a odchylkami výslovně uvedenými v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

2. Systém dávky pomoci v hmotné nouzi – mimořádná okamžitá pomoc

- **Vymezení pojmu hmotná nouze**

Pojem hmotná nouze není přímo definován zákonem. Tento termín je použitý v čl. 30 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPHN“). Stav hmotné nouze je možné charakterizovat jako určitou sociální situaci osoby, popř. osob společně posuzovaných, která se vyznačuje nedostatkem prostředků k uspokojování základních životních potřeb. Pro účely posouzení, zda se určitá osoba ve stavu hmotné nouze nachází či nikoliv se posuzují příjmy a sociální a majetkové poměry osoby a dalších osob, které jsou s touto osobou společně posuzovány.

- **Právní norma upravující pomoc v hmotné nouzi**

Právní úprava poskytování pomoci osobám, které se ocitnou v hmotné nouzi je obsažena v ZPHN. Jedná se o speciální hmotně právní předpis z oblasti veřejného práva. Systém pomoci je upraven prostřednictvím jednorázové dávky – mimořádné okamžité pomoci

- **Dávka pomoci v hmotné nouzi**

Pomoc v hmotné nouzi představuje mimořádná okamžitá pomoc. Jedná se o nepojistnou sociální dávku a její poskytování se řídí principem subsidiarity, tzn. aby mohla být dávka přiznána, musí osoba, popř. osoby společně posuzované, nacházející se v obtížné sociální situaci, nejdříve vyčerpat ke zlepšení své situace veškeré dostupné prostředky.

- **Orgány pomoci v hmotné nouzi a jejich kompetence**

Orgány pomoci v hmotné nouzi představují Krajské pobočky Úřadu práce České republiky a Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu Úřadu práce České republiky rozhodují o přiznání nároku na mimořádnou okamžitou pomoc, poskytují poradenství ve věcech řešení hmotné nouze nebo jejímu předcházení, spolupracují se sociálními pracovníky obcí v rámci přenesené působnosti, s orgány sociálně právní ochrany dětí a dalšími subjekty.

Ministerstvo práce a sociálních věcí je odvolacím orgánem a dále řídí a koordinuje výkon státní správy v oblasti pomoci v hmotné nouzi, zabezpečuje jednotný postup řešení situace osob v hmotné nouzi pro celé území České republiky, zabezpečuje

jednotný aplikační program automatizovaného zpracování údajů potřebný pro účely rozhodování o mimořádné okamžité pomoci, stanovuje jednotný tiskopis žádosti o dávku.

Posouzení otázky situace osoby v hmotné nouzi se vyhodnocuje nejen u žadatele o dávku, nýbrž také u společně posuzovaných osob.

- **Celkové sociální a majetkové poměry**

Celkovými sociálními poměry se rozumí podíl rodiny na trvání stavu hmotné nouze, do kterého se osoba dostala. Za rodinu jsou zpravidla pro účely posuzování celkových sociálních poměrů považovány společně posuzované osoby (§ 15 odst. 1 ZPHN). Při hodnocení situace osoby v hmotné nouzi se rovněž zkoumá možné využití i jiného než vlastního majetku, zejm. majetku osob blízkých.

- **Zvláštní příjemce dávek**

Příjemce dávky je zpravidla ten, komu byla dávka přiznána. Zákonná úprava zároveň umožňuje ustanovení zvláštního příjemce z důvodů, jež jsou uvedeny v demonstrativním výčtu § 40 odst. 2 ZPHN, např. v případech, pokud by se výplatou dávky příjemci zřejmě nedosáhlo účelu, kterému má dávka sloužit, anebo by mohly být poškozeny zájmy osob, v jejichž prospěch měla být dávka použita. Orgán pomoci v hmotné nouzi může ustanovit zvláštního příjemce nejen z důvodů výslovně uvedených, nýbrž i z dalších vážných důvodů. Takovým zvláštním příjemcem může být ustanovena jak fyzická, tak právnická osoba za předpokladu, že s ustanovením souhlasí.

- **Vztah správního řádu k dávce pomoci v hmotné nouzi**

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, obsahuje obecnou úpravu pro postup správních orgánů, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy. Tento zákon nebo jeho jednotlivá ustanovení se použijí, nestanoví-li zvláštní zákon jiný postup. Správní řízení ve věcech rozhodování o dávce pomoci v hmotné nouzi je v ZPHN upraveno v hlavě III. Přednostně se použije pro otázky správního řízení o dávce pomoci v hmotné nouzi tato zvláštní úprava a správní řád se použije podpůrně pro otázky, které v ZPHN upraveny nejsou. Takovou odchylku od správního řádu představuje např. úprava v § 77 odst. 2 ZPHN, podle kterého nemá odvolání proti rozhodnutí odkladný účinek.

3. Systém dávek pro osoby se zdravotním postižením

Jedním z nástrojů napomáhajících podpoře integrace osob se zdravotním postižením je i zákon 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 329/2011 Sb.“), který upravuje poskytování peněžitých dávek osobám se zdravotním postižením určených ke zmírnění sociálních důsledků jejich zdravotního postižení a k podpoře jejich sociálního začleňování. Prováděcím předpisem k zákonu č. 329/2011 Sb., je vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 388/2011 Sb.“).

Dávky pro osoby se zdravotním postižením patří do systému nepojistných sociálních dávek a mezi tyto dávky patří

- příspěvek na mobilitu,
- příspěvek na zvláštní pomůcku,
- průkaz osoby se zdravotním postižením a některé nároky, které z průkazu vyplývají.

o Příslušnost k rozhodování

O dávkách a o průkazu osoby se zdravotním postižením rozhoduje v prvním stupni správního řízení Úřad práce ČR prostřednictvím svých krajských poboček a pobočky pro hlavní město Prahu.

O odvolání proti rozhodnutí o dávce případně o průkazu osoby se zdravotním postižením rozhoduje Ministerstvo práce a sociálních věcí.

o Posuzování příjmu

Příjem se posuzuje pouze pro účely nároku na příspěvek na zvláštní pomůcku.

Pro účely nároku na příspěvek na zvláštní pomůcku se příjmem osoby nebo společně posuzovaných osob rozumí příjmy podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o životním a existenčním minimu“). Rovněž i okruh společně posuzovaných osob se posuzuje podle zákona o životním a existenčním minimu.

Rozhodným obdobím, za které se příjem zjišťuje, je kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu měsíci, ve kterém byla podána žádost o příspěvek na zvláštní pomůcku. Příjem se stanoví jako měsíční průměr příjmů žadatele o příspěvek na zvláštní pomůcku nebo součtu měsíčních příjmů žadatele o příspěvek na zvláštní pomůcku a osob s ním společně posuzovaných.

- **Příjemce dávek, jiný příjemce a zvláštní příjemce**

Příjemcem dávky, tzn. příspěvku na mobilitu nebo příspěvku na zvláštní pomůcku, je zpravidla oprávněná osoba, která splnila zákonem stanovené podmínky nároku na dávku a dávka jí byla přiznána.

Namísto oprávněné osoby je příjemcem dávky zákonný zástupce nebo pěstoun anebo jiná fyzická osoba, které byla nezletilá oprávněná osoba svěřena do péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu. Zákonným zástupcem nezletilého dítěte jsou rodiče dítěte nebo, je-li dítě osvojeno, jeho osvojitelé. Příjemcem dávky namísto oprávněné osoby může být rovněž pěstoun nebo jiná fyzická osoba než rodič, a to, pokud byla nezletilá oprávněná osoba svěřena na základě rozhodnutí soudu do její péče.

V případě, kdy oprávněná osoba nebo jiný příjemce dávky nemůže dávku přijímat, vydá krajská pobočka Úřadu práce ČR rozhodnutí o ustanovení zvláštního příjemce dávky (příspěvku na mobilitu, příspěvku na zvláštní pomůcku). Důvodem, pro který nemůže oprávněná osoba nebo jiný příjemce dávky dávku přijímat je zpravidla její zdravotní stav. S ustanovením zvláštního příjemce musí oprávněná osoba nebo jiný příjemce dávky souhlasit, to neplatí v situaci, kdy jí její zdravotní stav neumožňuje tento souhlas udělit. K ustanovení zvláštním příjemcem je rovněž nutný souhlas osoby, která má být zvláštním příjemcem ustanovena.

Zvláštní příjemce je povinen používat dávku ve prospěch oprávněné osoby, podle jejích pokynů, s výjimkou situace, kdy oprávněná osoba vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nemůže tyto pokyny udělovat.

Rozhodnutí o ustanovení zvláštního příjemce krajská pobočka Úřadu práce ČR zruší, odpadnou-li důvody, pro které byl zvláštní příjemce ustanoven. Dalším důvodem pro zrušení rozhodnutí o ustanovení zvláštního příjemce může být skutečnost, že zvláštní příjemce neplní své povinnosti. V tomto případě ustanoví krajská pobočka Úřadu práce ČR zvláštním příjemcem jinou osobu.

- **Zástupce oprávněné osoby, opatrovník**

V řízení o příspěvku na mobilitu, o příspěvku na zvláštní pomůcku nebo o průkazu osoby se zdravotním postižením zastupuje osobu, která není způsobilá k právním úkonům nebo je omezena ve způsobilosti k právním úkonům, zákonný zástupce. U nezletilého dítěte jsou zákonnými zástupci rodiče dítěte, je-li dítě osvojeno, jeho osvojitelé. Zletilou osobu, jejíž svéprávnost byla omezena, může v řízení o nároku zastupovat člen domácnosti (potomek, předek, sourozenec, manžel nebo partner, popřípadě osoba, která se zastoupeným žila před vznikem zastoupení ve společné domácnosti alespoň 3 roky), který je k tomu oprávněn podle občanského zákoníku. Ke vzniku zastoupení se vždy vyžaduje schválení soudu.

Osobě, která vzhledem ke svému zdravotnímu stavu není schopna jednat v řízení samostatně a zároveň nemá ani zástupce, ustanoví krajská pobočka Úřadu práce ČR opatrovníka pro řízení. O ustanovení opatrovníka pro řízení rozhoduje krajská pobočka Úřadu práce ČR usnesením. Podkladem pro vydání usnesení o ustanovení opatrovníka pro řízení je lékařský posudek ošetřujícího lékaře o zdravotním stavu účastníka řízení. V případě, kdy je opatrovanec schopen vnímat obsah usnesení, doručuje se toto usnesení opatrovanci i opatrovníkovi, v opačném případě se usnesení doručuje pouze opatrovníkovi.

Je-li nezletilá osoba svěřena na základě rozhodnutí příslušného orgánu do péče jiné fyzické osoby, zastupuje ji v řízení o dávce tato fyzická osoba. Je-li nezletilá osoba svěřena na základě rozhodnutí příslušného orgánu do osobní péče pěstouna, zastupuje ji v řízení o dávce tento pěstoun.

- **Posuzování zdravotního stavu**

Pro účely posouzení nároku na dávky pro osoby se zdravotním postižením a průkazu osoby se zdravotním postižením vypracovávají posudky o zdravotním stavu lékaři Institutu posuzování zdravotního stavu, popřípadě lékaři určení Českou správou sociálního zabezpečení. Pro potřeby odvolacího orgánu vypracovávají zdravotní posudky posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí.

Vypracování posudku o zdravotním stavu si vyžádá vždy ten orgán, který o dávce nebo průkazu osoby se zdravotním postižením rozhoduje (tzn. v prvním stupni řízení je to příslušná krajská pobočka Úřadu práce ČR, ve druhém stupni řízení je to odvolací orgán Ministerstva práce a sociálních věcí).

Vypracovaný posudek o zdravotním stavu slouží příslušnému orgánu, který o dávce nebo průkazu rozhoduje, jako podklad pro rozhodnutí ve věci. Posudek o zdravotním stavu není sám o sobě rozhodnutím a nelze proti němu uplatnit opravné prostředky. Opravný prostředek lze uplatnit až proti vydanému rozhodnutí. Odvolání se podává k nadřízenému orgánu, a to prostřednictvím toho správního orgánu, který napadené rozhodnutí vydal.

Při vyhotovování posudku a posuzování zdravotního stavu vychází posudkový lékař z lékařských zpráv a posudků vypracovaných ošetřujícími lékaři, popřípadě z výsledků funkčních vyšetření nebo z případného vlastního vyšetření posuzované osoby. Posudkový lékař může posuzovanou osobu rovněž vyzvat, aby se podrobila vyšetření u určeného poskytovatele zdravotních služeb nebo poskytla jinou součinnost, která je potřebná k vypracování posudku.

Pro účely přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením se při posuzování schopnosti pohyblivosti a orientace hodnotí:

- zdravotní stav a funkční schopnosti fyzické osoby,
- zda jde o dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav,
- zda jde o podstatné omezení schopnosti pohyblivosti nebo orientace a závažnost funkčního postižení.

Které zdravotní stavy lze považovat za podstatné omezení schopnosti pohyblivosti a orientace stanoví vyhláška č. 388/2011 Sb.

Při posuzování podstatného omezení schopnosti pohyblivosti a orientace u zdravotního stavu, který není uveden ve vyhlášce č. 388/2011 Sb., se hodnotí, kterému ze zdravotních stavů ve vyhlášce uvedených funkční postižení odpovídá nebo je s ním funkčními důsledky srovnatelné.

Za funkční schopnosti se považují tělesné, smyslové a duševní schopnosti, znalosti a dovednosti nezbytné pro schopnost pohyblivosti a orientace. Při posuzování se funkční schopnosti fyzické osoby porovnávají se schopnostmi stejně staré fyzické osoby bez znevýhodnění a hodnotí se s využitím běžně dostupných kompenzačních pomůcek.

Při hodnocení závažnosti funkčního postižení pohyblivosti a orientace se vychází z poruchy funkčních schopností s nejvýznamnějším dopadem na schopnost pohyblivosti nebo orientace.

- **Vztah správního řádu k dávkám pro osoby se zdravotním postižením**

V řízení o dávkách pro osoby se zdravotním postižením a o průkazu osoby se zdravotním postižením se postupuje podle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 500/2004 Sb.“). Zákon č. 329/2011 Sb. stanoví některé odchylky od obecné úpravy správního řízení vyplývající z charakteru a účelu právní úpravy dávek pro osoby se zdravotním postižením. Obecně tedy platí, že obsahuje-li speciální právní předpis (zákon č. 329/2011 Sb.) odlišnou úpravu od obecného právního předpisu (zákon č. 500/2004 Sb.), postupuje správní orgán podle úpravy obsažené ve speciálním právním předpisu.

4. Rodičovský příspěvek

Nárok má rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině, a to až do vyčerpání celkové částky 350 000 Kč, nejdéle do 3 let věku tohoto dítěte. Je-li pečováno o dvojčata nebo vícerčata, s účinností od 1.1.2026 činí celková výše rodičovského příspěvku 2násobek této částky, tj. v současné době 700 000 Kč. Podmínky nároku upravuje zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Pro stanovení nároku a výše rodičovského příspěvku je rozhodující výše denního vyměřovacího základu pro stanovení peněžité pomoci v mateřství (DVZ) nebo nemocenské v souvislosti s porodem nebo převzetím dítěte podle zákona o nemocenském pojištění. Rodič, který uplatnil svůj nárok na rodičovský příspěvek, může volit jeho výši podle zákonem stanovených pravidel. Pokud 70 % 30násobku DVZ převyšuje 15 000 Kč, (u dvojčat 2násobek této částky) může rodič volit výši rodičovského až do výše 70 % 30násobku DVZ (2násobku u dvojčat). Pokud 70 % 30násobku DVZ je nižší nebo rovno 15 000 Kč (30 000 Kč u dvojčat), je výše rodičovského příspěvku omezena touto částkou. Rodič si může volit výši rodičovského příspěvku až do částky 15 000 Kč (30 000 Kč u dvojčat) také v případě, když ke dni narození nejmladšího dítěte (dětí) v rodině nelze stanovit DVZ ani jednomu z rodičů.

Pokud lze DVZ stanovit u obou rodičů, vychází se z toho, který je k žádosti doložen, pokud jsou doloženy oba, vychází se z toho, který je vyšší. V případě, že v rodině dojde ke změně osob, které jsou posuzovány jako rodiče, a dojde-li tím ke „vzniku“ nebo změně výše denního vyměřovacího základu, stanoví se rodičovský příspěvek od následujícího kalendářního měsíce podle nově splněných podmínek.

Volbu výše rodičovského příspěvku je oprávněn provést jen rodič, který uplatnil nárok na rodičovský příspěvek, měnit tuto volbu lze jedenkrát za tři měsíce, a to i v případě, že došlo u rodičovského příspěvku ke změně oprávněné osoby.

Podmínka trvalého pobytu a bydliště na území České republiky musí být splněna u oprávněné osoby a u dítěte zakládajícího nárok na rodičovský příspěvek. U občanů EU upravují pobytové podmínky předpisy EU odchylně.

Podmínka osobní celodenní péče se považuje za splněnou a rodičovský příspěvek náleží i v zákoně stanovených situacích, kdy tomu tak fakticky není např. v případech, kdy dítě mladší 2 let navštěvuje dětskou skupinu nebo jiné obdobné zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 120 hodin v kalendářním měsíci, kdy rodič zajistí péči o dítě jinou zletilou osobou v době, kdy je výdělečně činný nebo studuje. U dětí starších 2 let se již návštěva zařízení nesleduje.

Příjem rodiče není sledován. Jestliže však v rodině jeden z rodičů má z dávek nemocenského pojištění nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem, rodičovský příspěvek náleží, pouze je-li vyšší než dávky nemocenského pojištění. V tomto případě je doplacen rozdíl mezi rodičovským příspěvkem a uvedenými dávkami.

Pokud se v rodině narodí další dítě, nárok na rodičovský příspěvek na starší dítě zaniká. Rodič, kterému zanikl nárok na rodičovský příspěvek z důvodu narození dalšího nejmladšího dítěte v rodině, nebo z důvodu vzniku nároku na peněžitou pomoc v mateřství na další nejmladší dítě v rodině, má nárok na jednorázovou výplatu částky, která nebyla vyčerpána z celkové částky rodičovského příspěvku na dítě, které přestalo být nejmladším dítětem v rodině. Podmínkou je, že alespoň jednomu z rodičů lze k datu narození dalšího nejmladšího dítěte v rodině stanovit denní vyměřovací základ nebo že je některý z rodičů k tomuto datu osobou, která se pro účely důchodového pojištění považuje za osobu samostatně výdělečně činnou. Jednorázová výplata částky se rodiči vyplatí po narození dítěte, které se stalo nejmladším dítětem v rodině, a to v kalendářním měsíci, který následuje po kalendářním měsíci, v kterém rodič ohledně narození nejmladšího dítěte v rodině splnil ohlašovací povinnost.

Jestliže rodič čerpal v jiném státě na nejmladší dítě dávku obdobnou rodičovskému příspěvku, odečte se z celkové částky rodičovského příspěvku tato vyčerpaná částka.

O rodičovský příspěvek se žádá elektronicky prostřednictví aplikace Jenda, na tiskopise předepsaném Ministerstvem práce a sociálních věci datovou schránkou, doporučeně poštou, na přepážce ÚP, na podatelně úřadu či asistovaně na vybraných pobočkách České pošty. O dávce rozhoduje a vyplácí ji krajská pobočka Úřadu práce ČR; o odvoláních rozhoduje Ministerstvo práce a sociálních věcí.

5. Porodné a pohřebné

Dávky patří do systému dávek státní sociální podpory, které upravuje zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o SSP).

Nárok na porodné má žena, která porodila své první nebo druhé živé dítě, nepřevyšuje-li rozhodný příjem v rodině součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,70. Nárok na porodné má rovněž otec prvního nebo druhého živě narozeného dítěte, jestliže žena, která dítě nebo děti porodila, zemřela a ke dni porodu splnila podmínky na porodné, a to nebylo vyplaceno jí ani jiné osobě. Nárok na porodné má rovněž osoba, která převzala dítě mladší jednoho roku do trvalé péče nahrazující péči rodičů, a to za stejných podmínek jako biologická rodina.

Okruh společně posuzovaných osob tvoří narozené dítě, rodiče tohoto dítěte a případně starší sourozenec narozeného dítěte. Za rodiče se považují i osoby, jimž byly nezaopatřené děti svěřeny do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu, manžel, partner rodiče nebo uvedené osoby, vdovec nebo vdova po rodiči nebo uvedené osobě a druh (družka) rodiče nebo uvedené osoby. Krajská pobočka Úřadu práce může při rozhodování o dávce v případech, kdy osoby spolu nejméně po dobu tří měsíců prokazatelně nežijí, rozhodnout, že se neposuzují jako osoby společně posuzované.

Poskytování porodného podléhá testování příjmů rodiny. Rozhodným obdobím, za které se zjišťuje rozhodný příjem, je kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, ve kterém se dítě (děti) narodilo. Za rozhodný příjem se považují zejména příjmy ze závislé činnosti, příjmy ze samostatné činnosti, dávky nemocenského a důchodového pojištění, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci, obdobné příjmy ze zahraničí a další příjmy taxativně uvedené v § 4 a 5 zákona č. 151/2025, Sb., o dávce státní sociální pomoci. Do rozhodného příjmu se započítává rodičovský příspěvek.

Porodné je stanoveno pevnou částkou a činí 13 000 Kč na první dítě a 10 000 Kč na druhé dítě, a vyplácí se jednorázově.

Na pohřebné má nárok osoba, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte, nebo plodu po potratu nebo plodu po umělém přerušení těhotenství ze zdravotních důvodů, pokud plod byl vydán k pohřbení postupem podle zákona o pohřebnictví, a to za podmínky, že zemřelá osoba (s výjimkou mrtvě narozeného dítěte) měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území ČR. Nárok na pohřebné vzniká dnem pohřbení podle zvláštního právního předpisu.

Splňuje-li podmínky nároku na pohřebné více osob, náleží tato dávka jen jednou, a to osobě, která uplatní nárok na dávku jako první.

Za nezaopatřené dítě se považuje dítě do skončení povinné školní docházky, a poté, nejdéle však do 26. roku věku, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání, nebo se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, anebo z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost.. Za nezaopatřené dítě nelze považovat dítě, které je poživatelem invalidního důchodu třetího stupně.

Příjem rodiny se netestuje. Pohřebné je stanoveno pevnou částkou ve výši 5 000 Kč a vyplácí se jednorázově.

Žádosti o porodné či pohřebné se podávají na tiskopisech předepsaných Ministerstvem práce a sociálních věcí, dále též na počítačové sestavě, zveřejněné v elektronické podobě Ministerstvem práce a sociálních věcí, anebo v elektronické podobě, pokud Ministerstvo práce a sociálních věcí zveřejnilo příslušný tiskopis v elektronické podobě nebo elektronický formulář, a vyřizuje je krajská pobočka Úřadu práce ČR podle místa, kde oprávněná osoba na území České republiky bydlí. Žádost lze uplatnit max. 1 rok zpětně od vzniku nároku. Odvolacím orgánem je Ministerstvo práce a sociálních věcí.

6. Mimořádná okamžitá pomoc

- **Postavení dávky v systému pomoci v hmotné nouzi a její vztah k ostatním nepojistným dávkám; nárok na dávku**

Pojem mimořádná okamžitá pomoc (dále jen „MOP“) v sobě obsahuje dva významy. Jednak jde o název dávky samotné, jednak jde o vyjádření účelu této dávky, tj. že určitou situaci řeší mimořádným způsobem okamžitě s ohledem na čas. Podstatné je, že se osoba nachází ve specifické situaci, kterou právě bez mimořádné okamžité pomoci ze strany státu nedokáže sama vyřešit.

MOP je dávkou jednorázovou, na kterou vzniká nárok v okamžiku, kdy je osoba orgánem pomoci v hmotné nouzi uznána za osobu v hmotné nouzi, protože se dostala do některé ze sociálních situací uvedených v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPHN“). Vždy se tato dávka váže ke konkrétní situaci spojené s výdajem, na který osoba (společně posuzovaná osoba) nemá dostatek finančních prostředků. Výdaj musí být v žádosti specifikován. MOP se vyplácí bezodkladně. Zákonná úprava umožňuje orgánu pomoci v hmotné nouzi správně uvážit, zda osobu, která se v konkrétní situaci vyžadující MOP nachází, uzná pro uvedený účel za osobu v hmotné nouzi. Zákon rozlišuje 7 typů MOP uvedených pod § 2 odst. 3, odst. 4 písm. a) a b), odst. 5 písm. a), b) a c) a odst 6.

- **Okruh společně posuzovaných osob (dále jen „SPO“)**

Vzhledem k charakteru a účelu dávky MOP je speciálně pro jednotlivé situace u této dávky upraven okruh SPO. Bez SPO, tzn. jako jednotlivec je posuzována osoba, vždy, kdy žádá o MOP z důvodu hrozby vážné újmy na zdraví a dále z důvodu ohrožení osoby sociálním vyloučením. V případech dalších typů dávek MOP, jako je MOP poskytovaná z důvodu postižení vážnou mimořádnou událostí (živelní pohroma nebo jiná událost), MOP na úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby či MOP na úhradu odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí, se žadatel vždy posuzuje v rámci SPO. Výjimku představuje pouze MOP na úhradu jednorázového výdaje, u níž sice ZPHN výslovně nestanoví posuzování žadatele pouze jako jednotlivce bez SPO, orgán pomoci v hmotné nouzi však může na základě správního uvážení určit, že se osoba jako jednotlivec posuzuje, pokud společné posuzování není možné po osobě spravedlivě požadovat. Pro účely stanovení SPO se vychází jednak z § 4 zákona č. 110/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů (zákon o životním a existenčním minimu) a dále ze speciálního ustanovení § 8 ZPHN.

- **Charakteristika jednotlivých situací mimořádné okamžité pomoci**

Zákon rozlišuje7 typů MOP:

1. MOP újma na zdraví (§ 2 odst. 3 ZOHN) je určena k řešení výjimečných situací, kdy orgán pomoci v hmotné nouzi považuje za osobu v hmotné nouzi osobu, která nesplňuje podmínky stavu hmotné nouze, který podmiňuje přiznání příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení, ale má prokazatelně nedostatek finančních prostředků, a proto jí hrozí vážná újma na zdraví;
2. MOP mimořádná událost (§ 2 odst. 4 písm. a) ZPHN) je zaměřena na poskytnutí pomoci osobě, která byla orgánem pomoci v hmotné nouzi uznána
   za osobu v hmotné nouzi z důvodu postižení vážnou mimořádnou událostí a její celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí neumožňují překonat nepříznivou situaci vlastními silami Vážnou mimořádnou událostí se rozumí zejména **živelní pohroma** (např. povodeň, vichřice a vyšší stupně větrné pohromy, zemětřesení), požár nebo jiná destruktivní událost, ekologická nebo průmyslová havárie;
3. MOP mimořádná událost (§ 2 odst. 4 písm. b) ZPHN) je zaměřena na poskytnutí pomoci osobě, která byla orgánem pomoci v hmotné nouzi uznána
   za osobu v hmotné nouzi z důvodu postižení vážnou mimořádnou událostí a její celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí neumožňují překonat nepříznivou situaci vlastními silami Vážnou mimořádnou událostí se rozumí zejména **jiná událost**, kterou nebylo možné s ohledem na její rozsah předvídat ani jí předejít, v jejímž důsledku je osoba z důvodu nedostatku finančních prostředků ohrožena zejména ztrátou bydlení nebo nezajištěním základních životních potřeb.;
4. MOP jednorázový výdaj (§ 2 odst. 5 písm. a) ZPHN) je určena na úhradu nezbytného jednorázového výdaje. Jde o situaci, která je přímo vázána na správní uvážení Úřadu práce ČR. Jednorázový výdaj je pro uvedený účel charakterizován příkladmo (např. na pořízení dokladů), takže Úřad práce ČR umožňuje jeho využití i v dalších situacích, které nejsou v zákoně přímo uvedeny;
5. MOP na náklady spojené s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby (2 odst. 5 písm. b) ZPHN) je určena pro osobu, která byla Úřadem práce ČR uznána za osobu v hmotné nouzi, protože nemá vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky na úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby. Jde o situace, kdy se v domácnosti porouchá nebo schází předmět, který je nezbytný pro zajištění

základních životních potřeb (např. lednička, pračka, postel) a není tak nadále únosné v domácnosti fungovat bez konkrétního předmětu. Orgán pomoci v hmotné nouzi v rámci správního uvážení posuzuje, zda předmět, na jehož úhradu osoba žádá poskytnout MOP, má charakter nezbytného předmětu dlouhodobé potřeby.

6. MOP na náklady související se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí (§ 2 odst. 5 písm. c) ZPHN). Jde např. o situace, kdy rodina nemá dostatečné prostředky na úhradu školních pomůcek, nákladů spojených s účastí dítěte na škole v přírodě, na táboře, při sportovní činnosti.
7. MOP pro osobu, které hrozí sociální vyloučení (§ 2 odst. 6 ZPHN) je určena pro osobu, která byla uznána za osobu v hmotné nouzi, protože v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků, nemůže úspěšně řešit svoji situaci a je ohrožena sociálním vyloučením. Jde zejména o osoby propuštěné z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody, nebo osoby po ukončení léčby chorobných závislostí, propuštěné ze zdravotnického zařízení poskytovatele zdravotních služeb, psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti, osoby propuštěné ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy po dosažení zletilosti, respektive v 19 letech, nebo osoby, které nemají uspokojivě naplněny životně důležité potřeby vzhledem k tomu, že jsou osobami bez přístřeší, anebo osoby, jejichž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiných osob.

- **Stanovení rozhodného příjmu a rozhodného období příjmu a celkových sociálních a majetkových poměrů**

Pro účely MOP se jako rozhodné příjmy započtou, příjmy uvedené v § 7 zákona o životním a existenčním minimu, přičemž způsob započtu příjmů u osob samostatně výdělečně činných je stanoven v § 8 citovaného zákona, upravuje způsob stanovení příjmů u osob majících příjmy z podnikání nebo ze samostatné výdělečné činnosti. Zákon o životním a existenčním minimu zároveň uvádí, které příjmy se nezapočítávají (např. stipendium, příspěvek na péči apod.).

ZPHN má příjmy upraveny v § 9 a započítávají se ve 3 úrovních: ze 70 % se započítávají příjmy z důchodů a ze závislé činnosti, z 80 % se započítávají příjmy z podpory v nezaměstnanosti a při rekvalifikaci a dávky nemocenského pojištění a ze 100 % se započítávají ostatní příjmy.

Při podání žádosti o MOP se zjišťuje příjem v aktuálním měsíci podání žádosti a 3 kalendářní měsíce předcházející aktuálnímu měsíci podání žádosti. Pokud by nebylo s ohledem na účel, pro který má být dávka poskytnuta, spravedlivé požadovat

zjišťování a hodnocení příjmů a sociálních a majetkových poměrů za období 3 měsíců předcházejících měsíci podání žádosti, může Úřad práce ČR určit, že bude příjem, sociální a majetkové poměry zjišťovat a hodnotit za období aktuálního měsíce podání žádosti (správní uvážení Úřadu práce ČR).

Příjmy nebo jejich část, jejichž zápočet do rozhodného příjmu pro účely stanovení nároku na dávku by nebylo s ohledem na účel, pro který má být dávka poskytnuta, spravedlivé požadovat, se do rozhodného příjmu nezapočítávají (správní uvážení Úřadu práce ČR).

- **Výše MOP, maximální roční limity**

U každého typu MOP je stanovena výše dávky samostatně. Výše MOP a její maximální roční limity, které jsou stanoveny násobky životního minima jednotlivce, jsou upraveny v § 37 ZPHN. Pokud vycházíme z výše životního minima jednotlivce účinného od 1. 1. 2023, jsou výše jednotlivých typů MOP uvedených v Kč následující:

- MOP újma na zdraví – doplní příjem osoby do výše existenčního minima – tj. 3 130,- Kč a u nezletilého nezaopatřeného dítěte do výše jeho životního minima (ŽM se zde odvíjí od věku dítěte);
- MOP mimořádná událost – živelní pohroma – až do výše patnáctinásobku životního minima jednotlivce, tzn. 72 900,- Kč;
- MOP mimořádná událost – jiná událost – až do výše čtyřicetinásobku životního minima jednotlivce, tzn.194 400,- Kč;
- MOP jednorázový výdaj – není limitován – až do výše jednorázového výdaje;
- MOP předměty dlouhodobé potřeby – v rámci kalendářního roku nesmí překročit desetinásobek životního minima jednotlivce, tzn. 48 600,- Kč;
- MOP vzdělání nebo zájmová činnost dítěte – v rámci kalendářního roku nesmí překročit desetinásobek životního minima jednotlivce, tzn. 48 600,- Kč;
- MOP sociální vyloučení – až do výše 1.000 Kč na jednu dávku, avšak v rámci kalendářního roku nesmí překročit čtyřnásobek životního minima jednotlivce, tzn. 19 440,- Kč.

- **Postup při podání žádosti o dávku a její administrace**

Dávka MOP je dávka jednorázová a současně nenároková. Nárok na ni vzniká dnem, kdy jí orgán pomoci v hmotné nouzi, na základě podané žádosti o dávku, přizná. Žádost je nezbytné podat na předepsaném tiskopisu Ministerstva práce a sociálních věcí.

- **Formy poskytování dávky**

V peněžní nebo věcné formě (poukázka, přímá úhrada), popřípadě kombinací obou forem – konkrétně upraveno v § 42 a v § 43 ZPHN.

U MOP z důvodu jednorázového výdaje, na náklady spojené s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a na úhradu odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí se prioritně vyplácí přímou úhradou nebo využitím poukázky na přímý odběr zboží. Pokud nelze užít těchto způsobů výplaty či není důvodné toto užití, lze vyplatit v hotovosti.

- **Výplata dávky**

MOP se vyplácí v české měně bezodkladně poté, co ji orgán pomoci v hmotné nouzi přizná. Bezodkladnost výplaty dávky vyplývá ze samotného charakteru dávky MOP. Žadatel o dávku si v žádosti volí jeden ze způsobů výplaty dávky, tj. na účet, v hotovosti nebo poštovní poukázkou, avšak o konečném způsobu výplaty rozhoduje orgán pomoci v hmotné nouzi s přihlédnutím ke konkrétní situaci a potřebám žadatele a SPO.

7. Systém dávky státní sociální pomoci

Prostřednictvím dávky státní sociální pomoci (dále jen „DSSP“) se stát podílí na pomoci rodinám v základních životních oblastech, kterými jsou živobytí rodiny a náklady na bydlení, a to s bonifikací rodiny za pracovní aktivitu a řádnou výchovu nezaopatřených dětí ve vztahu k zabezpečení jejich školní docházky a studia.

- **Právní norma upravující DSSP**

Právní úprava poskytování pomoci prostřednictvím DSSP je obsažena v zákoně č. 151/2025 Sb., o dávce státní sociální pomoci (zákon o DSSP). Dávka je tvořena čtyřmi složkami. V uvedeném zákoně jsou tyto složky vymezeny, a jsou to: složka na živobytí, složka na bydlení, bonus na dítě a pracovní bonus. Dávka tak komplexně zohledňuje celkovou situaci domácnosti, jelikož výše dávky za každý kalendářní měsíc je stanovena jako součet jednotlivých složek přiznaných na základě splněných podmínek podle zákona. Každá složka se posuzuje samostatně, přičemž po sečtení jednotlivých složek se jedná o jednu celkovou výši dávky.

- **Příslušnost k rozhodování**

O dávce rozhoduje v prvním stupni správního řízení Úřad práce ČR s celostátní působností. Úřad práce ČR v řízení vystupuje jako jeden správní orgán.
O odvolání rozhoduje Ministerstvo práce a sociálních věcí.

- **Vznik nároku**

Základní podmínkou nároku na dávku je majetkový test (peněžní prostředky, nemovitosti, osobní automobily) a pracovní aktivita (výdělečná činnost aspoň 30 hodin měsíčně, samostatná výdělečná činnost nebo evidence uchazečů o zaměstnání, případně dočasná pracovní neschopnost).
Pracovní aktivita je vyžadována u všech osob, kromě osob zranitelných. Okruh zranitelných osob je vymezen zákonem o DSSP a těchto osob vymezuje okruh zranitelných osob, kterých se podmínka pracovní aktivity netýká.

Zranitelné osoby:

- osoba starší 68 let,
- poživatel starobního důchodu,
- osoba invalidní ve druhém nebo třetím stupni,
- osoba pobírající peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem,

- rodič pečující o dítě mladší 4 let věku nebo osamělý rodič pečující o dítě mladší 7 let věku,
- osoba osobně pečující o dítě ve věku do 10 let závislé na pomoci jiné osoby ve stupni I nebo osoba osobně pečující o osobu závislou na pomoci jiné osoby ve stupni II nebo vyšším, a to, pokud v žádosti o příspěvek na péči byla uvedena nebo po přiznání příspěvku na péči příslušnému orgánu ohlášena jako osoba poskytující pomoc,
- poživatel příspěvku na péči ve stupni II a vyšším,
- nezaopatřené dítě,
- pozůstalý manžel nebo partner, a to po dobu 12 kalendářních měsíců od měsíce následujícího po měsíci, kdy jeho manžel nebo partner zemřel.

Ostatní podmínky nároku (příjmový test a další) ovlivňují výši jednotlivých složek a celkovou výši DSSP.
Žádost o dávku uplatňuje pouze jeden člen domácnosti

- **Posuzování příjmu a rozhodné období**

Příjem se pro účely DSSP započítává ze 100 %. Rozhodným obdobím pro posouzení rozhodných skutečností pro vznik nároku na dávku je kalendářní měsíc, ve kterém byla žádost o dávku podána.
Rozhodným obdobím pro posouzení rozhodného příjmu pro vznik nároku na dávku je období 3 kalendářních měsíců předcházejících kalendářnímu měsíci, ve kterém byla žádost o dávku podána.
Rozhodným obdobím pro posouzení rozhodných nákladů na bydlení pro vznik nároku na dávku je:

a) období 3 kalendářních měsíců předcházejících kalendářnímu měsíci, ve kterém byla žádost podána, jestliže se jedná o náklady na bydlení vzniklé na základě stejného právního titulu, nebo
b) kalendářní měsíc, v němž byla žádost o dávku podána, pokud právní titul k bydlení členů domácnosti vznikl později než 3 měsíce před prvním dnem kalendářního měsíce, ve kterém byla žádost o dávku podána.

- **Vyloučení členů domácnosti z nároku na dávku**

U členů domácnosti dochází k testování majetku, za který lze považovat vlastnictví nebo podílové spoluvlastnictví nemovitého majetku (stavby pro bydlení nebo pozemku, jehož je stavba pro bydlení součástí, či stavby pro rodinnou rekreaci), vlastnictví osobního automobilu a také vlastnictví peněžních prostředků ve stanovených limitech. V případě, že majetek člena domácnosti nebo domácnosti jako celku převyšuje zákonem stanovené limity, je celá domácnost z nároku na dávku vyloučena.
Podmínka majetkového testu musí být splněna po celou dobu nároku na dávku. Příjemci mají ohlašovací povinnost hlásit změny ve vlastnictví majetku.

- **Příjemce dávky a zvláštní příjemce**

Příjemcem dávky je člen domácnosti určený podle ustanovení § 78 zákona o DSSP. Jedná se o člena domácnosti, který první podal první žádost o přiznání dávky. Tento člen domácnosti je **společným zástupcem** všech členů domácnosti v řízeních o dávce. Společného zástupce může také určit Úřad práce ČR, je-li to v zájmu členů domácnosti.
Úřad práce ČR může namísto příjemce dávky ustanovit zvláštního příjemce, a to v případech, kdy by se výplatou dávky příjemci dávky nedosáhlo účelu, kterému má dávka sloužit, nebo by tím byly poškozeny zájmy členů domácnosti, anebo příjemce dávky nemůže výplatu přijímat. Zvláštním příjemcem může být pouze fyzická nebo právnická osoba, která s ustanovením souhlasí.
Zvláštní příjemce je povinen dávku využít ve prospěch členů domácnosti.

- **Výplata dávky**

Dávka se vyplácí měsíčně v kalendářním měsíci, který bezprostředně následuje po měsíci, za který dávka náležela. Vyplácí se v české měně.
Vyplácí se na platební účet příjemce dávky (společného zástupce) nebo jeho manžela nebo partnera, pokud má příjemce právo s účtem manžela nebo partnera disponovat, nebo poštovním poukazem na jméno příjemce. V případě výplaty poštovním poukazem se výplata dávky provede na náklady příjemce dávky.
Dávka se nevyplácí do ciziny, pokud předpis Evropské unie nestanoví jinak.

- **Přímá úhrada nákladů na bydlení**

Tento institut lze využít v případě, že členům domácnosti hrozí ztráta bydlení. Přímou úhradu lze provést až do výše dávky. Přímá úhrada je poukazována na účet osoby poskytující bydlení, služby související s bydlením nebo energie. Přímou úhradu Úřad práce ČR stanoví na dobu neurčitou. Z moci úřední může rozhodnout o skončení přímé úhrady.

- **Podání žádosti o dávku**

Žádost o dávku lze podat elektronicky prostřednictvím informačního systému dávky klientská zóna Jenda nebo osobně prostřednictvím asistovaného podání na Úřadu práce ČR nebo asistovaného podání u držitele poštovní licence, pokud s ním byla uzavřena veřejnoprávní smlouva.

8. Složky dávky státní sociální pomoci

DSSP je tvořena jednou až čtyřmi složkami. Složka pracovní bonus představuje jedinou složku, která nemůže být součástí DSSP, aniž by alespoň některá z dalších složek dávky byla vyšší než 0 Kč. Ostatní složky dávky mohou být součástí DSSP oproti tomu samostatně.

Složkami DSSP jsou:

- složka na bydlení (složka zohledňuje náklady na bydlení)
- složka na živobytí (složka zohledňuje náklady na životní potřeby)
- bonus na dítě (zohledňuje řádnou výchovu nezaopatřeného dítěte)
- pracovní bonus (zohledňuje příjmy z pracovní aktivity)

Celá dávka komplexně zohledňuje celkovou situaci domácnosti. Výše dávky za každý kalendářní měsíc je stanovena jako součet jednotlivých složek, které jsou přiznány na základě splněných zákonných podmínek uvedených v zákoně o DSSP.

Každá složka se posuzuje samostatně podle konkrétních okolností domácnosti.

Složka na bydlení (§ 19)

Podmínkou nároku na složku na bydlení je, že alespoň jeden člen domácnosti má právní titul k bydlení v bytě nebo jiném prostoru, ve kterém bydlí a dále, že má náklady na bydlení v bytě nebo v jiném prostoru k bydlení, ve kterém členové domácnosti bydlí a zároveň tyto náklady na bydlení přesahují určenou část rozhodného příjmu domácnosti (stanoveného zákonem) a současně tato část není vyšší než rozhodné náklady na bydlení.

- **Stanovení rozhodného příjmu (odst. 2,3)**

Určenou částí rozhodného příjmu je 0,30násobek rozhodného příjmu, ale převyšuje-li rozhodný příjem 2násobek životního minima domácnosti, připočte se k této částce 0,1násobek rozhodného příjmu, který převyšuje 2násobek částky životního minima domácnosti.

Další podmínkou je, že byt nebo jiný prostor k bydlení, ve kterém členové domácnosti bydlí, splňuje minimální standardy.

- **Byt**

Za byt se považuje byt podle stavebních předpisů, který je jako byt zkolaudován. V případě, že prostor k bydlení není zkolaudován jako byt, Úřad práce ČR žádá stavební úřad o vyjádření, zda se jedná o jiný než obytný prostor.

- **Posuzování bytu**

Úřad práce ČR může v případě pochybností, zda byt splňuje podle § 20 (minimální standardy bytu), provést šetření na místě za účelem posouzení těchto skutečností. Posouzení, zda byt nemá závady ohrožující život nebo zdraví osob (§ 20 písm. i) provádí na žádost Úřadu práce ČR obecní stavební úřad. Posouzení, zda byt splňuje požadavek, že v něm byla řádně provedena protiepidemická opatření, byla-li nařízena (§ 20 písm. j) provádí na dožádání Úřadu práce ČR orgán ochrany veřejného zdraví.
Po zjištění, že byt neplní zákonem stanovený standard, určí Úřad práce ČR lhůtu, ve které má zjednat nápravu, je-li zjednání nápravy možné. Pokud do této lhůty standard napraven není, ze zákona se dává ještě další lhůta 3 měsíců (více viz výše složky na bydlení).

Úřad práce ČR informuje o této skutečnosti příjemce dávky, vlastníka bytu, obecní úřad s rozšířenou působností a pověřený obecní úřad s podnětem k zahájení sociální práce za účelem řešení bytové situace osob, které obývají tento byt. Dále orgán sociálně-právní ochrany dětí, pokud je členem domácnosti nezletilé dítě.

- **Jednotlivé typy bydlení, do kterých lze složku na bydlení poskytnout, tzv. jiné prostory k bydlení (§ 22)**

1. **Ubytovací zařízení**

Ubytovací zařízení je vymezeno podle zákona o ochraně veřejného zdraví následovně:

- musí se jednat o zařízení, které provozuje osoba provozující živnost ubytovací služby,
- zároveň je v tomto zařízení ubytování poskytováno na dobu delší než dva měsíce v období šesti měsíců po sobě jdoucích (tzn. dlouhodobé ubytování),
- a současně má toto zařízení krajskou hygienickou stanicí schválen provozní řád.

2. **Pobytové sociální služby**

Pobytové sociální služby musí být vždy registrované podle zákona o sociálních službách. Nehodnotí se zde žádné standardy kvality bydlení. Jiné, než registrované sociální služby mohou být považovány za jiný než obytný prostor, pokud splní standardy kvality bydlení, které na žádost Úřadu práce kontroluje stavební úřad.

3. **Stavba pro individuální nebo rodinnou rekreaci**

Složku na bydlení lze poskytnout osobě, která užívá stavbu pro individuální nebo rodinnou rekreaci k bydlení, a to jak vlastníkovi, tak i osobě, která tuto stavbu užívá na základě dalšího právního titulu.

Stavba pro individuální nebo rodinnou rekreaci musí plnit tyto požadavky podle § 22 odst. 3. Posouzení provádí na dožádání Úřadu práce ČR obecní stavební úřad. Postupuje se podle kontrolního řádu.

4. **Jiný než obytný prostor**

Za jiný než obytný prostor se pro nárok na dávku považuje prostor, který plní požadavky podle § 22 odst. 4. Posouzení provádí na dožádání Úřadu práce ČR obecní stavební úřad. Postupuje se podle kontrolního řádu.

- **Náklady na bydlení za užívání bytu**

Náklady za užívání bytu se posuzují podle právního titulu k bydlení (vlastnictví, družstevní, služebnost a ostatní tituly, zejména nájem a podnájem) a podle výše příjmu, tzn. do 1,43násobku částky životního minima nebo vyšším.
U bytu ve vlastnictví některého člena domácnosti, družstevního bytu nebo bytu užívaného na základě služebnosti, se náklady na bydlení skládají z vlastnického paušálu a příslušné částky a energetického paušálu:

- u domácností s příjmy ve výši 1,43násobku částky životního minima nebo vyšším, nebo
- skutečných nákladů na energie u domácností s příjmy do výše 1,43násobku částky životního minima, maximálně však do výše 1,2násobku částky energetického paušálu.

Náklady na energie se pro účely tohoto zákona rozumí náklady na plyn, elektřinu, dálkové vytápění, centralizované poskytování teplé vody a na tuhá paliva, topné oleje a další obdobná paliva.

Náklady na bydlení v případě užívání bytu na základě jiného právního titulu k bydlení považuje částka, která je součtem částky uhrazeného nájemného nebo ceny ubytování, maximálně však ve výši příslušné částky normativního nájemného a příslušné částky:

- u domácností s příjmy ve výši 1,43násobku částky životního minima nebo vyšším, nebo
- skutečných nákladů na energie u domácností s příjmy do výše 1,43násobku částky životního minima, maximálně však do výše 1,2násobku částky energetického paušálu.

Příslušnou částkou normativního nájmu, vlastnického paušálu nebo energetického paušálu je částka odpovídající počtu členů domácnosti a tomu, zda jsou všichni členové domácnosti zranitelnými osobami (§ 29 odst.1).

Pokud bydlí v jednom bytě nebo jiném prostoru k bydlení více domácností, tvoří náklady na bydlení domácnosti příslušný podíl z nákladů na bydlení za celý byt nebo jiný prostor k bydlení, podle počtu členů domácnosti k celkovému počtu osob

užívajících tentýž byt nebo jiný prostor k bydlení. Přitom není rozhodné, zda všechny domácnosti požádaly o dávku nebo jen některá z nich.

- **Náklady na bydlení za užívání jiného prostoru k bydlení (§ 24)**

Pro stanovení nákladů na bydlení za užívání jiného prostoru k bydlení se postupuje obdobně jako u nákladů na bydlení k bytu. U vlastníků se vychází z 80 % vlastnického paušálu a celé příslušné částky:

- u domácností s příjmy ve výši 1,43násobku částky životního minima nebo vyšším, nebo
- skutečných nákladů na energie u domácností s příjmy do výše 1,43násobku částky životního minima, maximálně však do výše 1,2násobku částky energetického paušálu.

V případě, že je jiný prostor k bydlení užíván na základě jiného právního titulu (např. nájemní nebo podnájemní smlouvy), tak náklady na bydlení tvoří částka uhrazeného nájemného nebo cena za ubytování, maximálně však 80% částky normativního nájemného, a celé příslušné částky:

- u domácností s příjmy ve výši 1,43násobku částky životního minima nebo vyšším, nebo
- skutečných nákladů na energie u domácností s příjmy do výše 1,43násobku částky životního minima, maximálně však do výše 1,2násobku částky energetického paušálu.

- **Náklady na bydlení v případě ubytovacích zařízení (§ 25)**

Náklady na bydlení se započítávají totožně, jako náklady na bydlení za užívání jiného prostoru k bydlení užívaného na základě jiného právního titulu.

- **Započet některých nákladů na bydlení (§ 26)**

Do výše nájemného nebo ceny ubytování se započítávají také náklady za plnění poskytované s užíváním bytu, v případě, že tato plnění nejsou součástí nájemného nebo ceny ubytování.

Do výše nájemného nebo ceny ubytování se nezapočítává dálkové vytápění a centralizované poskytování teplé vody, které se započítávají do nákladů za energie.
Náklady na energie se rozumí náklady na plyn, elektřinu, dálkové vytápění, centralizované poskytování teplé vody a tuhá paliva.

Pro zjištění skutečných nákladů na energie se zohledňují uhrazené zálohy a vyúčtování v rozhodném obrobí, i pokud byly za delší období. Pokud byly uvedené částky vráceny, odečtou se z nákladů.

Částky, které se započítávají za náklady na tuhá paliva, jestliže je domácnost používá, jsou stanoveny pevnými částkami, které se přičítají do nákladů na energie u domácnosti, která má rozhodný příjem do výše 1,43násobku částky životního minima. Částky jsou diferencované podle počtu členů domácnosti.

- **Zápočet nákladů na bydlení u zranitelných osob** ((§ 26 odst.5; § 29; § 31 odst. 2 písm. b); § 32 odst. 3;

V případě, že jsou všichni členové domácnosti zranitelnými osobami, tak jim náleží zvýšení u jednotlivých částek nákladů na bydlení stanovených zákonem.

- **Výše složky na bydlení (§ 34)**

Výše složky na bydlení je rovna rozdílu mezi rozhodnými náklady na bydlení a určenou částí rozhodného příjmu domácnosti.

Pokud je členem domácnosti osoba, která nemá nárok na dávku z důvodu, že není pracovně aktivní a zároveň není zranitelnou osobou, tak výše složky na bydlení je bez zohlednění této osoby, jedná-li se o náklady na bydlení.

V případě, že člen domácnosti opakovaně znemožní posouzení skutečností podle § 20 nebo 22 (základní standardy kvality u bytu a jiného prostoru k bydlení), tak výše složky na bydlení činí 0 Kč.

Jestliže příjemce ve stanovené lhůtě nezjedná nápravu podle § 21 odst. 2 (neplní základní standard kvality bydlení u bytu), tak výše složky na bydlení činí 0 Kč, a to od čtvrtého kalendářního měsíce následujícího po dni, ve kterém tato lhůta uplynula. Pokud však k nápravě dojde alespoň do posledního dne třetího kalendářního měsíce následujícího po dni, ve kterém tato lhůta uplynula, tak se řízení o snížení výše dávky nebo odejmutí dávky z tohoto důvodu nezahájí a již zahájené řízení se zastaví.

Složka na živobytí (§ 35)

Složka na živobytí náleží domácnosti, jejíž příjem nepřesahuje 1,43násobek částky životního minima.

- **Výše složky na živobytí (§ 36)**

Složka na živobytí činí rozdíl mezi součte částek na životní potřeby členů domácnosti a rozhodným příjmem domácnosti, od kterého se odečte 30 % tohoto příjmu.

Částka na životní potřeby u nezaopatřených dětí činí vždy částku jejich životního minima podle zákona o životním a existenčním minimu.

U osoby, která je pracovně aktivní nebo je zranitelnou osobou, činí částka na životní potřeby částku existenčního minima podle zákona o životním a existenčním minimu.
U osoby, která není pracovně aktivní a není osobou zranitelnou, činí její částka na životní potřeby 0 Kč, přičemž tato částka není navýšena ani z důvodu dietního stravování a ani z důvodu výkonu veřejné služby v rozsahu 30 hod/měsíc.

S osobou, která je pracovně aktivní nebo je zranitelnou (§ 36 odst. 2 písm. b)) se zpracovává podpůrný plán (§ 37). V kalendářním měsíci, ve kterém osoba plní podpůrný plán, a v kalendářních měsících předcházejících zpracování podpůrného plánu se osobě navyšuje částka na životní potřeby o rozdíl mezi životním minimem osoby a existenčním minimem.

Jestliže zdravotní stav osoby vyžaduje podle potvrzení příslušného odborného lékaře dietní stravování, které vyžaduje zvýšené náklady na stravování, tak se její částka na životní potřeby navyšuje měsíčně o částku, kterou pro jednotlivé typy diet stanoví ministerstvo vyhláškou. Ministerstvo rovněž vyhláškou stanoví i odbornost lékaře, který je příslušný k potvrzení potřeby příslušného typu diet.

Vykonává-li osoba veřejnou službu v rozsahu alespoň 30 hod v kalendářním měsíci předcházejícího kalendářnímu měsíci, kdy se zjišťuje nárok na dávku, tak se navyšuje částka na životní potřeby osoby o polovinu rozdílu mezi životním minimem jednotlivce a existenčním minimem.

- **Podpůrný plán (§ 37)**

Podpůrný plán se zpracuje se členem domácnosti, jestliže je součástí dávky složka na živobytí. Zpracuje se nejpozději do 3 měsíců od nabytí právní moci rozhodnutí o přiznání dávky. Nezpracovává se pro nezaopatřené děti. Je-li to účelné, tak u vícečlenné domácnosti lze zpracovat jeden podpůrný plán pro celou domácnost.

V podpůrném plánu Úřad práce ČR stanoví opatření ke zlepšení sociálních, majetkových a příjmových poměrů člena domácnosti.

V případě, že Úřad práce ČR při zpracování podpůrného plánu nebude moci stanovit žádná opatření, hledí se na podpůrný plán jako by byl plněn.

Při zpracování podpůrného plánu vychází Úřad práce ČR z vyhodnocení sociálních, majetkových a příjmových poměrů člena domácnosti, jeho schopností a dovedností a z možnosti člena domácnosti zvýšit si příjem vlastním přičiněním.

Jestliže má člen domácnosti zpracován individuální akční plán podle zákona o zaměstnanosti, tak opatření v něm stanovená jsou součástí podpůrného plánu.

Plnění plánu se zaměřuje na aktivity směřující k uplatnění se na trhu práce. Zároveň může být zaměřen také na plnění tzv. inkluzivních opatření, která brání osobám být dostatečně aktivní, např. stanovení vyživovací povinnosti, problematika zadlužení, nepřiměřené bydlení a jiné.

Plnění podpůrného plánu se vyhodnocuje nejméně jednou za 3 měsíce a podle vyhodnocení navrhuje jeho aktualizaci. Jestliže člen domácnosti nesdělí své údaje nezbytné pro zpracování podpůrného plánu nebo nespolupracuje při jeho vyhodnocení, tak jeho částka na životní potřeby činí částku existenčního minima.

Při zpracování podpůrného plánu může Úřad práce ČR postupovat s využitím metod sociální práce.

Bonus na dítě (§ 38)

Bonus na dítě je součástí dávky, pokud je členem domácnosti nezaopatřené dítě, a to za podmínky, že rozhodný příjem domácnosti nepřesahuje 4násobek částky životního minima domácnosti a každý člen domácnosti je pracovně aktivní (mimo zranitelných osob). Nezaopatřenost dítěte se posuzuje podle zákona o státní sociální podpoře.

- **Výše bonusu na dítě (§ 39)**

Výše bonusu na dítě činí součet částek připadajících na jednotlivé nezaopatřené děti v návaznosti na rozhodný příjem členů domácnosti (odst.1).

U domácnosti s rozhodným příjmem mezi 3 a 4násobkem životního minima činí částku, která je součinem částky 1 000 Kč a koeficientu, který je roven rozdílu mezi číslem 4 a podílu rozhodného příjmu a částky životního minima domácnosti. V principu to znamená, že při příjmu ve výši 3násobku životního minima domácnosti činí částka 1 000 Kč a od této hodnoty postupně klesá tak, že při dosažení příjmu 4násobku životního minima je rovna 0 (odst.2).

U domácnosti s rozhodným příjmem nad částku 1,43násobku životního minima, ale zároveň nižšího než 3násobek životního minima, činí tato částka 1 000 Kč.

U domácnosti s rozhodným příjmem do částky 1,43násobku životního minima činí tato částka 500 Kč na dítě, jsou-li všichni členové domácnosti zranitelnými osobami, tak tato částka činí 1 000 Kč na dítě.

Do součtu se podle odstavce 1 nezapočítává částka podle odstavce 2na nezaopatřené dítě, pokud byla v případě člena domácnosti vyslovena pravomocným rozhodnutím jeho vina za spáchání přestupku zanedbávání péče o povinnou školní docházku takového dítěte nebo o povinné předškolní vzdělávání takového dítěte, a to po dobu 3 kalendářních měsíců ode dne nabytí právní moci tohoto rozhodnutí.

Pracovní bonus (§ 40)

Pracovní bonus je součástí dávky, pokud má alespoň jeden z členů domácnosti příjem zohledňovaný pro pracovní bonus, a alespoň jedna z ostatních složek dávky pro tuto domácnost (složka na živobytí, složka na bydlení nebo bonus na dítě) je vyšší než 0 Kč.

Příjmem zohledňovaným pro pracovní bonus je:

- Příjem ze závislé činnosti
- Příjem ze samostatné výdělečné činnosti ve skutečné výši a v paušálním režimu
- Dávky nemocenského pojištění, pokud nárok na ně trval v rozhodném období celý kalendářní měsíc
- Odměna pěstouna, pokud nárok na ní trval po celý kalendářní měsíc
- Příjmy ze zahraničí obdobné výše uvedeným příjmům
- Rodičovský příspěvek, který navazuje na pobírání peněžité pomoci v mateřství

- **Výše pracovního bonusu (§ 41)**

  Výše pracovního bonusu činí měsíčně v případě rozhodného příjmu domácnosti do 1,6násobku částky životního minima domácnosti 40 % z příjmu zohledňovaného pro pracovní bonus.

  Přesahuje-li rozhodný příjem domácnosti 1,6násobek částky životního minima domácnosti, tak výše pracovního bonusu činí rozdíl mezi:

  - Částkou 40 % kladného rozdílu částky, o kterou příjem zohledňovaný pro pracovní bonus převyšuje kladný rozdíl mezi rozhodným příjmem a 1,6násobkem částky životního minima domácnosti, a
  - Částkou 30 % kladného rozdílu částky, o kterou rozhodný příjem převyšuje 1,6násobek částky životního minima domácnosti.

Znamená to, že v případě příjmů domácnosti u 1,6násobku životního minima pracovní bonus dosahuje svého maxima a od tohoto bodu postupně 30 % tempem klesá až k nule.

9. Příspěvek na mobilitu a průkaz osoby se zdravotním postižením

Příspěvek na mobilitu je dávkou, která je vyplácena podle zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 329/2011 Sb.“).

Zákon č. 329/2011 Sb. upravuje poskytování peněžitých dávek osobám se zdravotním postižením určených ke zmírnění sociálních důsledků jejich zdravotního postižení a k podpoře jejich sociálního začleňování. Obsahuje dvě nárokové dávky, kterými jsou příspěvek na mobilitu a příspěvek na zvláštní pomůcku a dále upravuje také průkaz osoby se zdravotním postižením a některé nároky, které z průkazu vyplývají.

V širším kontextu lze říci, že opatření obsažená v zákoně č. 329/2011 Sb. jsou v souladu s Úmluvou Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením a Česká republika se jejich prostřednictvím snaží zajistit a podporovat realizaci lidských práv a základních svobod všem osobám se zdravotním postižením bez jakékoliv diskriminace.

Příspěvek na mobilitu je opakující se nárokovou dávkou a jejím hlavním cílem je podpořit mobilitu osob se zdravotním postižením, tzn. přispět takové osobě k úhradě nákladů, které jí vznikají v souvislosti s nutnou dopravou během kalendářního měsíce.

Podmínky nároku na příspěvek na mobilitu má osoba:

- která je starší jednoho roku,
- která má nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením s označením ZTP nebo ZTP/P přiznaný podle předpisů účinných od 1. ledna 2014,
- která se opakovaně v kalendářním měsíci za úhradu dopravuje nebo je dopravována,
- které nejsou poskytovány pobytové sociální služby podle zákona o sociálních službách v domově pro osoby se zdravotním postižením, v domově pro seniory, v domově se zvláštním režimem nebo ve zdravotnickém zařízení ústavní péče.

Podmínky nároku na příspěvek na mobilitu musí být splněny po celý kalendářní měsíc. Výjimku tvoří podmínka opakovaného dopravování za úhradu, která nemusí být plněna po celý kalendářní měsíc. Splnění podmínky opakovaného dopravování za úhradu prokazuje žadatel čestným prohlášením.

Krajská pobočka Úřadu práce ČR může z důvodů hodných zvláštního zřetele přiznat příspěvek na mobilitu i osobě, které jsou poskytovány pobytové sociální služby, tzn., že osoba se nachází v domově pro osoby se zdravotním postižením, v domově

pro seniory, v domově se zvláštním režimem nebo může být umístěna ve zdravotnickém zařízení ústavní péče, pokud tato osoba splňuje ostatní zákonem stanovené podmínky. Podmínka opakovaného dopravování za úhradu se v tomto případě neprokazuje čestným prohlášením, ale jiným věrohodným způsobem, například doložením potvrzení o návštěvě lékaře apod.

Řízení o příspěvku na mobilitu

- řízení o přiznání příspěvku na mobilitu se zahajuje na základě písemné žádosti podané na tiskopisu předepsaném Ministerstvem práce a sociálních věcí,
- řízení je zahájeno dnem, kdy je žádost doručena příslušné krajské pobočce Úřadu práce ČR (žádost se podává v místě trvalého pobytu žadatele o příspěvek).

V rámci řízení o příspěvku na mobilitu může nastat:

1) žádost o příspěvek na mobilitu je podána společně se žádostí o přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením

- jde o 2 správní řízení,
- krajská pobočka Úřadu práce ČR přeruší na dobu posouzení zdravotního stavu řízení o průkazu osoby se zdravotním postižením a současně přeruší řízení o příspěvku na mobilitu, pokud probíhá řízení o průkazu osoby se zdravotním postižením,

Při posuzování zdravotního stavu posuzující lékař vychází zejména z nálezu ošetřujícího lékaře, popřípadě také z vyšetření dětského klinického psychologa v případě pervazivních vývojových poruch, výsledků funkčních vyšetření a výsledků vlastního vyšetření lékaře, který plní úkoly Institutu posuzování zdravotního stavu (IPZS). V posudkové praxi IPZS je nálezem ošetřujícího lékaře tiskopis „Lékařský nález“. Tento tiskopis na základě požadavku IPZS vyplňuje praktický lékař, který posuzovanou osobu registruje. S tímto vyplněným tiskopisem získává IPZS obvykle také další lékařské zprávy, obsahující mj. výsledky funkčních vyšetření posuzované osoby. Žadatel o průkaz osoby se zdravotním postižením a držitel tohoto průkazu je povinen podrobit se vyšetření zdravotního stavu lékařem plnícím úkoly IPZS, popřípadě lékařem určeným IPZS, podrobit se vyšetření zdravotního stavu u poskytovatele zdravotních služeb určeného IPZS anebo jinému odbornému vyšetření, předložit určenému poskytovateli zdravotních služeb lékařské nálezy ošetřujících lékařů, které mu byly vydány, sdělit a doložit další údaje, které jsou významné pro posouzení zdravotního stavu a vypracování posudku, nebo poskytnout jinou součinnost, která je potřebná k vypracování posudku, je-li k tomu IPZS vyzván, a to ve lhůtě, kterou IPZS určí.

- vznikne-li osobě po posouzení zdravotního stavu nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením s označením ZTP nebo ZTP/P, dokončí krajská pobočka Úřadu práce ČR řízení o přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením standardním způsobem a následně pokračuje v řízení o příspěvku na mobilitu, tzn. zašle žadateli vyrozumění o pokračování řízení a zároveň v souladu s § 36 odst. 3 správní řád dá účastníku řízení před vydáním rozhodnutí možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí a následně příspěvek na mobilitu přizná,
- nevznikne-li osobě po posouzení zdravotního stavu nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením vůbec nebo vznikne osobě nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením s označením TP, dokončí krajská pobočka Úřadu práce ČR řízení o přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením standardním způsobem a následně pokračuje v řízení o příspěvku na mobilitu, tzn. zašle žadateli vyrozumění o pokračování řízení a zároveň v souladu s § 36 odst. 3 správního řádu dá účastníku řízení před vydáním rozhodnutí možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí a následně příspěvek na mobilitu zamítne. Pokud dojde k odvolání proti rozhodnutí o průkazu osoby se zdravotním postižením, dokončí krajská pobočka Úřadu práce ČR řízení o příspěvku na mobilitu až po skončení odvolacího řízení o průkazu osoby se zdravotním postižením.

2) žádost o příspěvek na mobilitu je podána samostatně a žadatel je již držitelem průkazu s označením ZTP nebo ZTP/P

- jde o jedno správní řízení,
- krajská pobočka Úřadu práce ČR vychází z posouzení zdravotního stavu, které již bylo vyhotoveno pro účely řízení o průkazu osoby se zdravotním postižením,
- je-li žadatel o příspěvek na mobilitu držitelem průkazu osoby se zdravotním postižením označený symbolem ZTP/P bez omezení, nemusí v tomto případě krajská pobočka Úřadu práce ČR zasílat v souladu s § 36 odst. 3 správního řádu možnost vyjádření se k podkladům rozhodnutí, ale může příspěvek na mobilitu bez dalšího přiznat (vyhovuje žadateli v plném rozsahu). V ostatních případech musí být dána žadateli možnost před vydáním rozhodnutí vyjádřit se k podkladům rozhodnutí.

Výše a výplata příspěvku na mobilitu

Výše příspěvku na mobilitu činí za kalendářní měsíc 900 Kč.

U osob, které využívají po celý kalendářní měsíc zdravotnický prostředek pro dlouhodobou domácí oxygenoterapii nebo zdravotnický prostředek pro domácí plicní umělou ventilaci činí příspěvek na mobilitu 2 900 Kč. Příspěvek na mobilitu ve výši 2 900 Kč je časově omezen do 31. prosince 2026.

Nárok na výplatu příspěvku nenáleží za kalendářní měsíc, jestliže je oprávněné osobě po celý tento kalendářní měsíc poskytována zdravotní péče v průběhu hospitalizace.

Dávka se vyplácí zpětně, tzn. do konce kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, za který dávka náleží.
Příspěvek na mobilitu může být vyplácen také jednou splátkou za 3 kalendářní měsíce zpětně, a to na žádost příjemce.

Dávka se vyplácí v české měně, a to buď převodem na platební účet určený příjemcem dávky, popřípadě zvláštním příjemcem dávky nebo může být vyplácena také poštovním poukazem.

Příspěvek na mobilitu se do ciziny nevyplácí.

Dávka se považuje za vyplacenou dnem odepsání příslušné částky z účtu Úřadu práce České republiky.

Podmínky nároku na průkaz osoby se zdravotním postižením:

Nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením má:
- osoba starší 1 roku,
- s tělesným, smyslovým nebo duševním postižením charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu,
- její zdravotní stav podstatně omezuje její schopnost pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra.

Dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav = takový nepříznivý zdravotní stav, který podle poznatků lékařské vědy trvá nebo má trvat déle než 1 rok.

- **Posuzování zdravotního stavu**

Posuzování zdravotního stavu pro účely přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením provádí lékaři IPZS, popřípadě lékaři určení IPZS. Pro potřeby odvolacího orgánu vypracovávají zdravotní posudky posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí.

Vypracování posudku o zdravotním stavu si vyžádá vždy ten orgán, který o průkazu osoby se zdravotním postižením rozhoduje (tzn. v prvním stupni řízení je to příslušná krajská pobočka Úřadu práce ČR, ve druhém stupni řízení je to odvolací orgán Ministerstva práce a sociálních věcí).

Vypracovaný posudek o zdravotním stavu slouží krajské pobočce Úřadu práce ČR, která o dávce nebo průkazu rozhoduje jako podklad pro vyhotovení rozhodnutí ve věci.

Posudek o zdravotním stavu není sám o sobě rozhodnutím a nelze proti němu uplatnit opravné prostředky. Opravný prostředek lze uplatnit až proti vydanému rozhodnutí. Odvolání se podává k nadřízenému orgánu, a to prostřednictvím krajské pobočky Úřadu práce ČR, která napadené rozhodnutí vydala.

Při posuzování zdravotního stavu posuzující lékař vychází zejména z nálezu ošetřujícího lékaře, popřípadě také z vyšetření dětského klinického psychologa v případě pervazivních vývojových poruch, výsledků funkčních vyšetření a výsledků vlastního vyšetření lékaře, který plní úkoly IPZS. V posudkové praxi IPZS je nálezem ošetřujícího lékaře tiskopis „Lékařský nález“. Tento tiskopis na základě požadavku IPZS vyplňuje praktický lékař, který posuzovanou osobu registruje. S tímto vyplněným tiskopisem získává IPZS obvykle také další lékařské zprávy, obsahující mj. výsledky funkčních vyšetření posuzované osoby. Žadatel o průkaz osoby se zdravotním postižením a držitel tohoto průkazu je povinen podrobit se vyšetření zdravotního stavu lékařem plnícím úkoly IPZS, popřípadě lékařem určeným IPZS, podrobit se vyšetření zdravotního stavu u poskytovatele zdravotních služeb určeného IPZS anebo jinému odbornému vyšetření, předložit určenému poskytovateli zdravotních služeb lékařské nálezy ošetřujících lékařů, které mu byly vydány, sdělit a doložit další údaje, které jsou významné pro posouzení zdravotního stavu a vypracování posudku, nebo poskytnout jinou součinnost, která je potřebná k vypracování posudku, je-li k tomu IPZS vyzván, a to ve lhůtě, kterou IPZS určí.

Pro účely přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením se při posuzování schopnosti pohyblivosti a orientace hodnotí:

- zdravotní stav a funkční schopnosti fyzické osoby,
- zda jde o dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav,
- zda jde o podstatné omezení schopnosti pohyblivosti nebo orientace a závažnost funkčního postižení.

Které zdravotní stavy lze považovat za podstatné omezení schopnosti pohyblivosti a orientace stanoví vyhláška č. 388/2011 Sb.

Při posuzování podstatného omezení schopnosti pohyblivosti a orientace u zdravotního stavu, který není uveden ve vyhlášce č. 388/2011 Sb., se hodnotí, kterému ze zdravotních stavů ve vyhlášce uvedených funkční postižení odpovídá nebo je s ním funkčními důsledky srovnatelné.

Za funkční schopnosti se považují tělesné, smyslové a duševní schopnosti, znalosti a dovednosti nezbytné pro schopnost pohyblivosti a orientace. Při posuzování se funkční schopnosti fyzické osoby porovnávají se schopnostmi stejně staré fyzické osoby bez znevýhodnění a hodnotí se s využitím běžně dostupných kompenzačních pomůcek.

Při hodnocení závažnosti funkčního postižení pohyblivosti a orientace se vychází z poruchy funkčních schopností s nejvýznamnějším dopadem na schopnost pohyblivosti nebo orientace.

- **Náležitosti průkazu**

Průkaz osoby se zdravotním postižením je veřejnou listinou. Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, stanoví jeho povinné údaje, kterými jsou:

- jméno, popřípadě jména, a příjmení,
- datum narození,
- fotografie držitele průkazu,
- podpis držitele průkazu; podpis držitele průkazu se nevyžaduje, pokud je jeho opatření spojeno s těžko překonatelnou překážkou,
- datum vydání průkazu,
- označení orgánu, který průkaz vydal,
- doba platnosti průkazu,
- označení druhu průkazu osoby se zdravotním postižením; průkaz může být doplněn o symbol označení osoby s úplnou nebo praktickou hluchotou nebo osoby hluchoslepé anebo osoby úplně nebo prakticky nevidomé, pokud osoba o označení tímto symbolem požádá.

- **Typy průkazů**

Průkaz označený symbolem TP: nárok na něj má osoba se středně těžkým funkčním postižením pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra.

Průkaz označený symbolem ZTP: nárok na něj má osoba s těžkým funkčním postižením pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra.

Průkaz označený symbolem ZTP/P: nárok na něj má osoba se zvlášť těžkým funkčním postižením nebo úplným postižením pohyblivosti nebo orientace s potřebou průvodce, včetně osob s poruchou autistického spektra.

- **Doba platnosti průkazu a trvání nároku na průkaz**

1. Doba platnosti průkazu jako veřejné listiny končí:

- uplynutím doby na něm vyznačené (u osob do 18 let věku je doba platnosti průkazu nejvýše 5 let, u osob starších 18 let věku nejvýše 10 let),
- ohlášením jeho ztráty nebo odcizení,
- smrtí držitele průkazu nebo je-li držitel průkazu prohlášen za mrtvého,
- rozhodnutím krajské pobočky Úřadu práce ČR o neplatnosti průkazu osoby se zdravotním postižením.

Krajská pobočka Úřadu práce ČR vydá rozhodnutí o neplatnosti průkazu osoby se zdravotním postižením v těchto zákonem stanovených případech:

- průkaz obsahuje neoprávněně provedené změny nebo nesprávné údaje,
- došlo k podstatné změně podoby držitele průkazu,
- průkaz je poškozen tak, že zápisy v něm uvedené jsou nečitelné nebo je porušena jeho celistvost,
- držitel průkazu nesplní některou z povinností, které mu ukládá zákon (např. nepodrobí se vyšetření zdravotního stavu, nepředloží lékařské nálezy ošetřujících lékařů, které mu byly vydány, nesdělí nebo nedoloží další údaje, které jsou významné pro vypracování posudku, případně neposkytne jinou součinnost, která je potřebná pro vypracování posudku),
- bylo rozhodnuto o změně nároku na průkaz nebo o zániku nároku na průkaz.

2. Doba trvání nároku na průkaz osoby se zdravotním postižením představuje období (časový úsek), po které platí výsledek posouzení schopnosti pohyblivosti a orientace žadatele o průkaz. Platnost výsledku posouzení může být časově omezena nebo je bez časového omezení.

Doba platnosti průkazu nemůže být delší, než je doba, po kterou trvá nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením!

- **Benefity plynoucí držitelům průkazů**

Osoba, která je držitelem průkazu osoby se zdravotním postižením má nárok na různé benefity, které se liší podle toho, jaký typ průkazu vlastní.

Držitel průkazu označený symbolem TP má nárok na následující benefity:

- vyhrazené místo k sedění ve veřejných dopravních prostředcích pro pravidelnou hromadnou dopravu osob, s výjimkou dopravních prostředků, v nichž je místo k sedění vázáno na zakoupení místenky,
- přednost při osobním projednávání své záležitosti, vyžaduje-li toto jednání delší čekání, zejména stání; za osobní projednávání záležitostí se nepovažuje nákup v obchodech ani obstarávání placených služeb ani ošetření a vyšetření ve zdravotnických zařízeních.

Držitel průkazu označený symbolem ZTP má nárok na následující benefity:

- stejné výhody jako má držitel průkazu s označením TP,
- bezplatnou dopravu pravidelnými spoji místní veřejné hromadné dopravy osob (tramvajemi, trolejbusy, autobusy, metrem),
- slevu 75 % jízdného ve druhé vozové třídě osobního vlaku a rychlíku ve vnitrostátní přepravě a slevu 75 % v pravidelných vnitrostátních spojích.

Držitel průkazu označený symbolem ZTP/P má nárok na následující benefity:

- stejné výhody jako mají držitelé průkazů s označením TP a ZTP,

- bezplatnou dopravu průvodce veřejnými hromadnými dopravními prostředky v pravidelné vnitrostátní osobní hromadné dopravě,
- bezplatnou dopravu vodicího psa, je-li osoba úplně nebo prakticky nevidomá, pokud ji nedoprovází průvodce.

Osobě, která je držitelem průkazu ZTP nebo ZTP/P, a průvodci držitele průkazu ZTP/P, může být dále poskytnuta sleva ze vstupného na divadelní a filmová představení, koncerty a jiné kulturní a sportovní akce. Tyto benefity jsou nenárokové.

Osoby, které jsou držiteli průkazu TP, ZTP nebo ZTP/P, mají nároky na některé další výhody, ty však upravují jiné právní předpisy. Jsou to například: zákon o daních z příjmů, zákon o správních poplatcích, zákon o pozemních komunikacích, zákon o dani z nemovitosti a další.

- **Řízení o přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením**

- řízení o přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením se zahajuje na základě písemné žádosti podané na tiskopisu předepsaném Ministerstvem práce a sociálních věcí,
- řízení o změně nároku na průkaz osoby se zdravotním postižením může být zahájeno též z moci úřední; podnět k zahájení řízení z moci úřední může podat také IPZS, pokud na základě výsledku posouzení zdravotního stavu zjistí posudkově významné skutečnosti, které jsou rozhodné pro nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením,
- řízení je zahájeno dnem, kdy je žádost doručena příslušné krajské pobočce Úřadu práce ČR,
- krajská pobočka Úřadu práce ČR požádá příslušný IPZS o posouzení schopnosti pohyblivosti a orientace žadatele o průkaz,
- na dobu, po kterou IPZS posuzuje zdravotní stav žadatele o průkaz osoby se zdravotním postižením, krajská pobočka Úřadu práce ČR vždy přerušuje řízení; řízení se přerušuje vydáním usnesení, proti kterému se nelze odvolat,
- po obdržení posudku od IPZS pokračuje Úřad práce ČR v řízení, tzn., že zašle žadateli vyrozumění o pokračování řízení a zároveň v souladu s § 36 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, dá účastníku řízení před vydáním rozhodnutí možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí. Následně vydá ve věci rozhodnutí. Při rozhodování o přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením se krajská pobočka Úřadu práce ČR řídí posudkem vydaným IPZS. Tento posudek je součástí rozhodnutí o přiznání, případně zamítnutí průkazu osoby se zdravotním postižením.

Průkaz osoby se zdravotním postižením vydá krajská pobočka Úřadu práce ČR po předložení fotografie a zaplacení správního poplatku.

10. Příspěvek na zvláštní pomůcku

Právní úprava

- Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 329/2011 Sb.“)
- Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 582/1991 Sb.“)
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 500/2004 Sb.)
- Zákon č.110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č.110/2006 Sb.“)
- Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 111/2006 Sb.“)
- Vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením (dále jen „vyhláška“)

- **Postavení dávky v systému dávek pro osoby se zdravotním postižením a její vztah k ostatním nepojistným dávkám**

  Jedná se o jednorázovou sociální dávku v systému dávek pro osoby se zdravotním postižením. Nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku se nezapočítává do příjmu oprávněné osoby (např. pro stanovení nároku na jiné příjmově testované nepojistné dávky – např. dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky státní sociální podpory).

- **Nárok na dávku** (§ 9 zákona č. 329/2011 Sb.)

Nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku má osoba se zdravotním postižením charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu uvedeným v příloze zákona č. 329/2011 Sb., a její zdravotní stav nevylučuje přiznání tohoto příspěvku.

Nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku poskytovaný na pořízení motorového vozidla nebo speciálního zádržního systému má osoba, která má těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí, autistickou poruchu s těžkým funkčním postižením anebo těžkou nebo hlubokou mentální retardaci charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, a její zdravotní stav nevylučuje přiznání tohoto příspěvku. Za dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav se pro účely tohoto zákona považuje nepříznivý zdravotní stav, který podle poznatků lékařské vědy trvá nebo má trvat déle než 1 rok.

Příspěvek se poskytuje osobě starší: **3 let** – na pořízení motorového vozidla, schodolezu, stropního zvedacího systému, svislé zdvihací plošiny, šikmé zvedací plošiny, schodišťové sedačky nebo na úpravu bytu; **15 let**-na pořízení vodicího psa,

nebo **1 roku** v ostatních případech. Příspěvek na zvláštní pomůcku nelze poskytnout, jestliže zvláštní pomůcka je zdravotnickým prostředkem, který je částečně hrazen z veřejného zdravotního pojištění. Příspěvek se poskytuje na zvláštní pomůcku v základním provedení, které osobě vzhledem k jejímu zdravotnímu postižení plně vyhovuje a splňuje podmínku nejmenší ekonomické náročnosti. Příspěvek na zvláštní pomůcku, který je poskytován na pořízení motorového vozidla, se opětovně poskytne při splnění podmínek v zákoně 329/2011 Sb., nejdříve po uplynutí 84 kalendářních měsíců po sobě jdoucích.

- **Posuzování zdravotního stavu (**§ 8 zákona č. 582/1991Sb.)

Krajská pobočka Úřadu práce ČR zašle příslušnému Institutu posuzování zdravotního stavu (IPZS) žádost o posouzení zdravotního stavu žadatele. Posouzení zdravotního stavu v odvolacím řízení je v kompetenci posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí.

Při posuzování zdravotního stavu posuzující lékař vychází zejména z nálezu ošetřujícího lékaře, popřípadě také z vyšetření dětského klinického psychologa v případě pervazivních vývojových poruch, výsledků funkčních vyšetření a výsledků vlastního vyšetření lékaře, který plní úkoly IPZS. V posudkové praxi IPZS je nálezem ošetřujícího lékaře tiskopis „Lékařský nález“. Tento tiskopis na základě požadavku IPZS vyplňuje praktický lékař, který posuzovanou osobu registruje. S tímto vyplněným tiskopisem získává IPZS obvykle také další lékařské zprávy, obsahující mj. výsledky funkčních vyšetření posuzované osoby. Žadatel o přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku je povinen podrobit se vyšetření zdravotního stavu lékařem plnícím úkoly IPZS, popřípadě lékařem určeným IPZS, podrobit se vyšetření zdravotního stavu u poskytovatele zdravotních služeb určeného IPZS anebo jinému odbornému vyšetření, předložit určenému poskytovateli zdravotních služeb lékařské nálezy ošetřujících lékařů, které mu byly vydány, sdělit a doložit další údaje, které jsou významné pro posouzení zdravotního stavu a vypracování posudku, nebo poskytnout jinou součinnost, která je potřebná k vypracování posudku, je-li k tomu IPZS vyzván, a to ve lhůtě, kterou IPZS určí.

Při posuzování zdravotního stavu se posudkový orgán vyjádří, zda z obecného hlediska posuzovaný splňuje/nesplňuje zdravotní podmínku k přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku podle kategorie pomůcek, tj. zda se jedná o osobu s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí, osobu se zdravotním postižením interní povahy způsobujícím těžké omezení pohyblivosti nebo osobu s těžkým sluchovým postižením, osobu s těžkým zrakovým postižením anebo osobu s těžkou nebo hlubokou mentální retardací. Zároveň uvede, zda se nejedná/jedná o zdravotní stav vylučující přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku.

- **Druhy a typy zvláštních pomůcek** (podrobnější rozdělení podle zdravotního postižení v příloze č. 1 vyhlášky)

I. osobám s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí se poskytuje příspěvek na tyto zvláštní pomůcky:

- dodatečná úprava motorového vozidla; jedná se o úpravy vyžadující montáž, například ruční ovládání, usnadňování nastupování, nakládání vozíku,
- stavební práce spojené s uzpůsobením koupelny a WC, a to včetně stavebních prací spojených s rozšířením dveří v rámci uzpůsobení koupelny a WC; jedná se o stavební práce a s nimi nezbytně související materiál na úpravu, nikoli však o obklady, podlahové krytiny, sanitu apod.,
- speciální komponenty osobního počítače, například uzpůsobená klávesnice, myš, speciální programové vybavení umožňující ovládání počítače ústy, pohybem očí nebo pohybem hlavy,
- nájezdové ližiny,
- přenosná rampa,
- schodolez,
- svislá zdvihací plošina, včetně instalace,
- šikmá zvedací plošina, včetně instalace,
- stropní zvedací systém, včetně instalace,
- roštová rampa, včetně instalace,
- stavební práce spojené s rozšířením dveří v bytě,
- schodišťová sedačka, včetně instalace.

II. **osobám s těžkým zrakovým postižením** se poskytuje příspěvek na tyto zvláštní pomůcky:

- kalkulátor s hlasovým výstupem,
- digitální zápisník pro zrakově postižené s hlasovým výstupem nebo braillským displejem,
- speciální programové vybavení pro zrakově postižené,
- elektronická orientační pomůcka pro zrakově postižené a hluchoslepé; jedná se o akustické orientační majáky, vysílačky pro ovládání akustických orientačních majáků, pomůcky na zachytávání vysokých překážek,
- multifunkční elektronická komunikační pomůcka pro zrakově postižené a hluchoslepé; jedná se o stolní nebo mobilní telefony se zvětšenou a kontrastní klávesnicí, ozvučené mobilní telefony nebo tablety se speciálními funkcemi či příslušenstvím pro zrakově postižené,
- měřící přístroje pro domácnost s hlasovým nebo hmatovým výstupem,
- vodicí pes,
- psací stroj pro nevidomé,
- popisovací kleště pro nevidomé,
- indikátor barev pro nevidomé,
- braillský displej pro nevidomé,
- tiskárna reliéfních znaků pro nevidomé,
- hlasové popisovače pro nevidomé a hluchoslepé,
- digitální čtecí přístroj pro nevidomé s hlasovým výstupem,

- diktafon,
- kamera s hlasovým výstupem,
- kamerová zvětšovací lupa,
- digitální zvětšovací lupa.

III. osobám těžce sluchově postiženým se poskytuje příspěvek na tyto zvláštní pomůcky:

- signalizační systémy nahrazující zvukové signály světelnou či vibrační signalizací, včetně instalace; jedná se například o signalizaci pláče dítěte, bytového zvonku, domovního zvonku, telefonního zvonění či výstražných jevů,
- speciální programové vybavení pro edukaci a reedukaci sluchu umožňující nácvik mluvení, odezírání nebo znakového jazyka; jedná se o aplikace do telefonu a programy do osobního počítače,
- individuální indukční smyčka,
- elektronická orientační pomůcka pro zrakově postižené a hluchoslepé; jedná se o akustické orientační majáky, vysílačky pro ovládání akustických orientačních majáků, pomůcky na zachytávání vysokých překážek,
- multifunkční elektronická komunikační pomůcka pro zrakově postižené a hluchoslepé; jedná se o stolní nebo mobilní telefony se zvětšenou a kontrastní klávesnicí, ozvučené mobilní telefony nebo tablety se speciálními funkcemi či příslušenstvím pro zrakově postižené,
- pomůcka pro poslech zařízení způsobilého k reprodukci rozhlasového nebo televizního vysílání nebo pomůcka pro poslech zařízení k reprodukci zvukových nebo zvukově obrazových záznamů,
- telefonní zesilovač,
- pomůcka pro přenos zvuku; jedná se o mikrofon nebo přijímač, případně o jejich kombinaci,
- zařízení umožňující komunikaci; jedná se o zařízení s podporou minimálně 4G LTE internetu, předním fotoaparátem minimálně 2 Mpx, displejem minimálně 5,8", a optickou stabilizací obrazu.

IV. osobám se zdravotním postižením interní povahy způsobující těžké omezení pohyblivosti se poskytuje příspěvek na tyto zvláštní pomůcky:

- nájezdové ližiny,
- přenosná rampa,
- schodolez,
- svislá zdvihací plošina, včetně instalace,
- šikmá zvedací plošina, včetně instalace,
- roštová rampa, včetně instalace,
- schodišťová sedačka, včetně instalace,
- dodatečná úprava motorového vozidla; jedná se o úpravy vyžadující montáž, například ruční ovládání, usnadňování nastupování, nakládání vozíku,
- stavební práce spojené s rozšířením dveří v bytě,

- stavební práce spojené s uzpůsobením koupelny a WC, a to včetně stavebních prací spojených s rozšířením dveří v rámci uzpůsobení koupelny a WC; jedná se o stavební práce a s nimi nezbytně související materiál na úpravu, nikoli však o obklady, podlahové krytiny, sanitu apod.

V. osobám se zdravotním postižením, které je uvedeno v části I bodě 5 přílohy k zákonu č. 329/2011 Sb. se poskytuje příspěvek na tyto zvláštní pomůcky:

- motorové vozidlo,
- speciální zádržné systémy, nikoli však běžné dětské autosedačky.

- **Srovnatelnost** (odst. 14 § 9 zákona č. 329/2011 Sb.)

Porovnání srovnatelnosti zvláštní pomůcky neuvedené v seznamu přílohy 1 vyhlášky se zvláštní pomůckou uvedenou v tomto seznamu probíhá individuálně, a to na základě posouzení technických parametrů a možnosti využití s ohledem na žadatelovu zdravotní indikaci.

- **Posuzování příjmu** (§ 11 zákona č. 329/2011 Sb.)

Pro účely nároku na příspěvek na zvláštní pomůcku se příjmem osoby nebo společně posuzovaných osob rozumí příjmy podle zákona č.110/2006 Sb. Podle tohoto zákona se rovněž stanovuje okruh společně posuzovaných osob. Rozhodným obdobím, za které se zjišťuje příjem, je kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu měsíci, ve kterém byla podána žádost o příspěvek na zvláštní pomůcku. Příjem se stanoví jako měsíční průměr příjmů žadatele o příspěvek na zvláštní pomůcku nebo součtu měsíčních příjmů žadatele o příspěvek na zvláštní pomůcku a osob s ním společně posuzovaných.

- **Výše dávky** (§ 10 zákona č. 329/2011 Sb.)

Cena pomůcky je nižší než 10 000 Kč – spoluúčast osoby 1 000 Kč; cena pomůcky vyšší než 10 000 Kč – spoluúčast osoby 10 % z předpokládané nebo již zaplacené ceny zvláštní pomůcky. Maximální výše příspěvku na zvláštní pomůcku činí 350 000 Kč, s výjimkou příspěvku na zvláštní pomůcku poskytnutého na pořízení svislé zdvihací plošiny nebo šikmé zvedací plošiny, jehož maximální výše činí 500 000 Kč.

- **Postup při podání žádosti o dávku a její administrace** (zákon č. 500/2004 Sb., § 21-26 zákona č. 329/2011 Sb.)

Přijetí žádosti, kontrola úplnosti žádosti, zaslání žádosti na IPZS o posouzení zdravotního stavu žadatele + vydání usnesení o přerušení správního řízení, po obdržení posudku posudkového lékaře pokračování v řízení + zaslání oznámení o pokračování řízení žadateli, vydání rozhodnutí o ne/přiznání příspěvku.

- **Výplata dávky** (§ 19 zákona č. 329/2011 Sb.)

Příspěvek na zvláštní pomůcku se vyplatí do konce kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, v němž rozhodnutí o jeho přiznání nabylo právní moci.

- **Vrácení příspěvku** nebo jeho poměrné části (§ 12 zákona č. 329/2011 Sb.)

Osoba, které byl vyplacen příspěvek na zvláštní pomůcku, je povinna tento příspěvek nebo jeho poměrnou část vrátit, jestliže nepoužila celý příspěvek (nebo v plné výši) do 3 měsíců ode dne jeho vyplacení nebo ve lhůtě stanovené krajskou pobočkou Úřadu práce ČR na pořízení zvláštní pomůcky; v období před uplynutím 60 kalendářních měsíců po sobě jdoucích ode dne vyplacení příspěvku nebo v období před uplynutím 84 kalendářních měsíců po sobě jdoucích ode dne vyplacení příspěvku poskytnutého na pořízení motorového vozidla přestala pomůcku užívat a další povinnosti uvedené v § 12. Za vrácení příspěvku nebo jeho části odpovídá oprávněná osoba a příjemce příspěvku společně a nerozdílně.

11. Náhradní výživné

Sociální dávka náhradní výživné je upravena zákonem č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném), který nabyl účinnosti 1. července 2021.

Nezaopatřené dítě má nárok na náhradní výživné v případě, že fyzická osoba, která má k nezaopatřenému dítěti vyživovací povinnost (dále jen "povinná osoba"), tuto svou povinnost neplní, při splnění podmínek, že k vymožení pohledávek na výživné probíhá exekuční řízení nebo řízení o soudním výkonu rozhodnutí; to neplatí, pokud soudní výkon rozhodnutí nebo exekuce byly zastaveny pro nemajetnost povinné osoby podle občanského soudního řádu (§ 268 odst. 1 písm. e)), a to v posledních 4 měsících před podáním žádosti, popřípadě v průběhu řízení o náhradní výživné nebo po přiznání nároku na náhradní výživné, a má na území České republiky bydliště podle zákona o pomoci v hmotné nouzi.

Oprávněnou osobou je nezaopatřené dítě, které má v České republice trvalý pobyt a dále v některých dalších případech uvedených v zákoně o náhradním výživném. Oprávněnou osobou není nezaopatřené dítě v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti a mládež a nezaopatřené dítě mající nárok na dávku pěstounské péče příspěvek na úhradu potřeb dítěte.

Pokud je nezaopatřené dítě nezletilé, v řízení o náhradní výživné ho zastupuje osoba, která je příjemcem výživného.

Výše náhradního výživného se stanoví jako rozdíl výše měsíční dávky výživného stanoveného soudem a částečného plnění výživného s tím, že měsíční výše náhradního výživného činí nejvýše 3 000 Kč.

O náhradním výživném rozhodují krajské pobočky Úřadu práce ČR, resp. jejich kontaktní pracoviště místně příslušná podle místa trvalého pobytu oprávněné osoby (nezaopatřeného dítěte).

Žádost o náhradní výživné se podává na tiskopise stanoveném Ministerstvem práce a sociálních věcí. K žádosti se povinně přikládá rozsudek nebo soudem schválená dohoda o výživném a údaje o probíhající exekuci nebo soudním výkonu rozhodnutí, doklad o nezaopatřenosti dítěte a doklad o tom, v jaké výši bylo výživné případně hrazeno. Pokud je výživné vymáháno v zahraničí, k žádosti se rovněž přiloží doklad osvědčující, že byl podán návrh na výkon rozhodnutí v zahraničí nebo žádost o vymáhání prostřednictvím Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

O žádosti o náhradní výživné se vydává písemné rozhodnutí, proti kterému má účastník řízení právo se odvolat. Odvolacím orgánem je Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Nárok na náhradní výživné zaniká podle přijatého znění zákona o náhradním výživném nejpozději po 24 výplatách této dávky nebo skončením nezaopatřenosti dítěte, podle novely přijaté v září 2023 nejpozději po 48 výplatách této dávky a podle poslední novely účinné od 1.7.2025 po 72 výplatách této dávky.

Vždy po výplatách náhradního výživného a vždy po zániku nároku na náhradní výživné pohledávky na výživném oprávněné osoby přejdou na stát, který tyto pohledávky vymáhá po povinné osobě.

12. Příspěvek na péči

- **Právní úprava**

- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 108/2006 Sb.“)
- Vyhláška 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách (dále jen „vyhláška“)
- Zákon č. 151/2025 Sb., o dávce státní sociální pomoci
- Zákon č. 152/2025 Sb., změnový zákon k zákonu o dávce státní sociální pomoci
- Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 582/1991Sb.“)
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 500/2004 Sb.“)
- Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen („zákon č. 110/2006 Sb.)

- **Postavení dávky v systému sociálních služeb a její vztah k ostatním nepojistným dávkám**

Jedná se o sociální dávku, určenou osobám se zdravotním postižením. Příspěvek na péči není příjmově testovaná dávka (vyjma zvýšení podle § 12 zákona č. 108/2006 Sb.). Její výše je stanovena pouze s ohledem na rozsah potřebné pomoci při zajištění základních životních potřeb (dále jen „ZŽP“) a nezapočítává se do příjmu těchto osob (např. pro stanovení nároku na jiné příjmově testované nepojistné dávky).

Pro účely nároku na zvýšení příspěvku podle § 12 zákona č. 108/2006 Sb. se příjmem oprávněné osoby nebo společně posuzovaných osob rozumí příjmy podle § 5 zákona č. 117/1995 Sb.

- **Nárok na dávku a jeho změna** (§§ 7, 8, 13, 14, 15, 16 a 17 zákona č. 108/2006 Sb.)

Nárok na příspěvek na péči má osoba, která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje pomoc při zvládání ZŽP v takovém rozsahu, který odůvodňuje její zařazení do některého ze stupňů závislosti. Za dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav se považuje zdravotní stav, který podle poznatků lékařské vědy trvá nebo má trvat déle než jeden rok a který omezuje funkční schopnosti nutné pro zvládání ZŽP. Nárok na příspěvek mají osoby starší jednoho roku.

Nárok na příspěvek vzniká dnem splnění podmínek stanovených zákonem č. 108/2006 Sb. (fyzická osoba potřebuje z důvodu nepříznivého zdravotního stavu pomoc jiné fyzické osoby se zabezpečením ZŽP, oznámí poskytovatele péče/pomoci a je stanoven stupeň závislosti na pomoci jiné fyzické osoby).

Nárok na příspěvek nezaniká uplynutím času. Nárok nelze postoupit ani dát do zástavy; nemůže být předmětem srážek. Zemře-li žadatel před vydáním pravomocného rozhodnutí, přechází nárok na výplatu příspěvku poskytovateli pomoci (oznámeného v žádosti o příspěvek) a to do dne smrti žadatele o příspěvek (resp. příspěvek náleží za skutečně poskytovanou péči). Obdobně se postupuje v případě přiznání příspěvku před smrtí žadatele. Nárok na příspěvek není předmětem dědictví.

- **Poskytovatelé pomoci** (§§ 7, 83 zákona č. 108/2006 Sb.)

- osoba blízká (definována podle § 116 OZ)
- asistent sociální péče, tyto osoby nepotřebují pro účely poskytování pomoci závislým osobám rozhodnutí o registraci
- poskytovatel sociálních služeb zapsaný v registru poskytovatelů sociálních služeb
- dětský domov
- zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
- speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu
- nárok na příspěvek této osobě trvá i po dobu, po kterou je jí podle zvláštního právního předpisu poskytována zdravotní péče v průběhu hospitalizace.

- **Výše příspěvku na péči a stupně závislosti** (§§ 8 a 11 zákona č. 108/2006 Sb.)
-

Výše příspěvku na péči pro osoby do 18 let věku činí za kalendářní měsíc

- **4 900 Kč**, jde-li o stupeň I (lehká závislost) - neschopnost zvládat 3 ZŽP
- **8 200 Kč**, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost) - neschopnost zvládat 4 nebo 5 ZŽP
- **16 100 Kč,** jde-li o stupeň III (těžká závislost) – neschopnost zvládat 6 nebo 7 ZŽP
- jde-li o stupeň IV (úplná závislost) – neschopnost zvládat 8 nebo 9 ZŽP
  1. **23 000 Kč**, pokud osobě poskytuje pomoc poskytovatel pobytových sociálních služeb podle § 48, § 50 až § 52, nebo
  2. **27 000 Kč** v ostatních případech.

Výše příspěvku na péči pro osoby starší 18 let činí za kalendářní měsíc

- **1 300 Kč**, jde-li o stupeň I (lehká závislost) - neschopnost zvládat 3 nebo 4 ZŽP
- **5 400 Kč**, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost) - neschopnost zvládat 5 nebo 6 ZŽP
- **14 800 Kč,** jde-li o stupeň III (těžká závislost) – neschopnost zvládat 7 nebo 8 ZŽP
- jde-li o stupeň IV (úplná závislost) – neschopnost zvládat 9 nebo 10 ZŽP

1. **23 000 Kč**, pokud osobě poskytuje pomoc poskytovatel pobytových sociálních služeb podle § 48, § 50 až § 52, nebo
2. **27 000 Kč** v ostatních případech.

- **Terminální stav (§ 8a zákona sociálních službách)**

  Příspěvek na péči ve stupni závislosti III (těžká závislost) se přiznává bez nutnosti posouzení stupně závislosti **u osob nacházejících se v terminálním stadiu nevyléčitelné nemoci**, kdy je očekáván konec života.

  V těchto případech je možné přiznat příspěvek na péči bez provádění sociálního šetření a bez posuzování zdravotního stavu, na základě potvrzení ošetřujícího lékaře o terminálním stavu. Toto potvrzení může vystavit lékař s příslušnou specializací (např. paliativní medicína, geriatrie, klinická onkologie aj.) a zaslat jej elektronicky příslušnému úřadu.

  Tato právní úprava se nevztahuje obecně na osoby s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem, jako je například středně těžká mentální retardace.

  Cílem této úpravy zjednodušit a urychlit proces přiznání příspěvku v situacích, kdy je potřeba intenzivní péče a podpora rodiny v závěrečné fázi života nemocného. Právní status terminálního stavu je platný po dobu 12 kalendářních měsíců od podání žádosti o příspěvek na péči.

Zvýšení příspěvku (§ 12 zákona č. 108/2006 Sb.)

Příspěvek na péči se zvyšuje o částku 2 000 Kč měsíčně z důvodu nízkého příjmu oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných, a to:

- nezaopatřenému dítěti do 18 let věku, kterému náleží příspěvek na péči (výjimkou je dítě, kterému náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte ze systému dávek pěstounské péče podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí; dítě, jemuž nenáleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte, protože požívá důchod z důchodového pojištění, který je stejný nebo vyšší než tento příspěvek, a dítě, které je v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti nebo mládež)
- rodiči, kterému náleží příspěvek na péči, a který pečuje o nezaopatřené dítě do 18 let věku,

jestliže rozhodný příjem oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných je nižší než dvojnásobek částky životního minima oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných podle zákona č.110/2006 Sb.

- **Nárok na výplatu a výplata dávky** (§§ 14a, 18, 19 zákona č. 108/2006 Sb.)

Nárok na výplatu příspěvku vzniká podáním žádosti o přiznání příspěvku, není-li řízení o jeho přiznání zahájeno z moci úřední.

Příspěvek může být přiznán a vyplácen nejdříve od počátku kalendářního měsíce, ve kterém bylo zahájeno řízení o přiznání příspěvku. Splňuje-li oprávněná osoba podmínky nároku na příspěvek jen po část kalendářního měsíce, náleží příspěvek ve výši, v jaké náleží za kalendářní měsíc. Příspěvek se nevyplácí, jestliže je oprávněná osoba více jak 1 měsíc hospitalizována.

Příspěvek vyplácí krajská pobočka podle místa trvalého nebo hlášeného pobytu oprávněné osoby, měsíčně, v kalendářním měsíci, za který náleží. Způsob výplaty určuje příjemce příspěvku, popř. zákonný zástupce, opatrovník, jiná fyzická osoba, které byla nezletilá osoba svěřena do péče, zvláštní příjemce. Způsoby výplaty: převodem na platební účet určený příjemcem příspěvku, nebo poštovním poukazem.

- **Postup při podání žádosti o dávku a její administrace** (§§23-28 zákona č. 108/2006 Sb., §§ 36, 45 zákona č. 500/2004 Sb.)

- přijetí písemné žádosti o příspěvek na péči na tiskopise předepsaným Ministerstvem práce a sociálních věcí, přílohou žádosti musí být také vyplněný tiskopis Oznámení o poskytovateli pomoci
- kontrola úplnosti žádosti, popř. výzva žadatele k doplnění
- provedení sociálního šetření sociálním pracovníkem úřadu práce*
- zaslání příslušnému Institutu posuzování zdravotního stavu (dále jen „IPZS“) žádost o posouzení stupně závislosti osoby (součástí této žádosti je písemný záznam o sociálním šetření a kopie žádosti osoby o příspěvek) a přerušení správního řízení na dobu, po kterou probíhá posuzování zdravotního stavu**
- po obdržení posudku posudkového lékaře pokračování ve správním řízení o přiznání příspěvku na péči – žadateli je zasláno oznámení o pokračování ve správním řízení spolu s možností se vyjádřit k podkladům pro vydání rozhodnutí nebo výzvou k doplnění chybějících podkladů pro rozhodnutí
- vydání rozhodnutí

***Sociální šetření**

Jedním z podkladů pro posouzení zdravotního stavu pro účely posuzování stupně závislosti je výsledek sociálního šetření. To provádí sociální pracovníci příslušné Krajské pobočky Úřadu práce ČR (dále jen „krajská pobočka“), která vede řízení. Cílem sociálního šetření v rámci řízení o poskytnutí příspěvku na péči je zjištění schopnosti samostatného života osoby v přirozeném sociálním prostředí a jeho výsledkem je vytvoření záznamu ze sociálního šetření. Tento záznam je významným podkladem pro vypracování posudku posudkovým lékařem okresní správě sociálního zabezpečení (dále jen „OSSZ“) a při následném rozhodování ve správním řízení.

****Posuzování zdravotního stavu** (§ 8 zákona č. 582/1991Sb.)

Krajská pobočka zašle příslušné IPZS žádost o posouzení stupně závislosti osoby. Součástí této žádosti je písemný záznam o sociálním šetření a kopie žádosti (návrh na změnu) osoby o příspěvek. Posouzení zdravotního stavu pro účely poskytnutí příspěvku na péči provádí posudkový lékař IPZS, který posuzuje, kolik základních ZŽP žadatel nezvládá, a zda se jedná o dlouhodobý nepříznivý zdravotní stav, který trvá nebo má trvat déle než jeden rok.

Při posuzování stupně závislosti vychází lékař ze zdravotního stavu posuzované osoby doloženého nálezem praktického lékaře, popř. z nálezů jiných odborných lékařů, nálezů poskytovatelů zdravotních služeb lůžkové péče, z výsledku sociálního šetření a zjištění potřeb osoby, popřípadě z výsledků funkčních vyšetření a z výsledku vlastního vyšetření posudkového lékaře.

Základní životní potřeby, které jsou předmětem posuzování (§ 9 zákona č. 108/2006 Sb.):
Mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity, péče o domácnost (neposuzuje se u osob mladších 18 ti let).

13. Organizace a řízení v oblasti dávek státní sociální podpory

- **Okruh oprávněných osob**

Nárok na dávky SSP má pouze fyzická osoba, jestliže ona a s ní společně posuzované osoby jsou hlášeny k trvalému pobytu na území ČR (občané ČR) nebo mají trvalý pobyt (cizinci) na území ČR a mají zde bydliště. Cizinci, kteří nemají trvalý pobyt na území ČR, jsou oprávněnými osobami pokud jim bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu za účelem výzkumu podle zvláštního právního předpisu, za účelem výkonu zaměstnání vyžadující vysokou kvalifikaci, cizinci s udělenou doplňkovou ochranou, či cizinci zaměstnanými na území ČR nebo cizinci, kteří byli zaměstnaní na území ČR alespoň po dobu 6 měsíců a jsou v evidenci uchazečů o zaměstnání, pokud jim bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu a jejich rodinným příslušníkům.. Dávky státní sociální podpory náleží rovněž dalším, v zákoně o SSP uvedeným osobám, které nemají na území ČR trvalý pobyt, pokud zde mají bydliště. Do okruhu oprávněných osob spadají také občané Evropské unie, jejichž práva upravují právní předpisy EU.

- **Okruh společně posuzovaných osob**

Za rodinu se považuje oprávněná osoba a společně s ní posuzované osoby. Společně posuzovanými osobami jsou, nezaopatřené děti a rodiče těchto dětí manželé, partneři nebo druh a družka, pokud s oprávněnou osobou spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby. Za rodiče se považují i osoby, jimž byly nezaopatřené děti svěřeny do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu, manžel, partner rodiče nebo uvedené osoby, vdovec nebo vdova po rodiči nebo uvedené osobě a druh (družka) rodiče nebo uvedené osoby. Je-li nezaopatřené dítě v plném přímém zaopatření ústavu (zařízení) pro péči o děti nebo mládež, považuje se za rodinu samo toto dítě.

- **Místní příslušnost**

Místní příslušnost krajské pobočky Úřadu práce je určena skutečným pobytem oprávněné osoby. Nelze-li místo pobytu určit, pak dle místa, kde je oprávněná osoba hlášena k trvalému pobytu v ČR.

- **Rozhodné období pro zjišťování příjmů**

. Rozhodným obdobím pro porodné je kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, ve kterém se dítě narodilo.

- **Povinnosti a odpovědnost oprávněné osoby a osob společně posuzovaných**

Příjemce dávky a osoba společně posuzovaná jsou povinni písemně ohlásit příslušné krajské pobočce Úřadu práce do 8 dnů změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu. Byl-li příjemce dávky nebo osoba společně posuzovaná vyzván/a příslušným orgánem státní sociální podpory, aby osvědčil skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu, je povinen/povinna této výzvě vyhovět. Je-li dávka nebo její výše podmíněna nepříznivým zdravotním stavem oprávněné osoby nebo společně posuzované osoby, jsou tyto osoba povinny podrobit se vyšetření zdravotního stavu nebo jinému odbornému vyšetření.

- **Povinnosti státních orgánů a dalších osob**

Státní orgány, obce a kraje a další fyzické a právnické osoby, jsou povinny sdělit na výzvu příslušného orgánu, který o dávce rozhoduje, bezodkladně a bezplatně údaje rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu.

- **Změna skutečností pro nárok a výši dávek**

Dojde-li v období, na něž je dávka přiznána, ke změně v okruhu společně posuzovaných osob nebo jiné skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku nebo její výši, je třeba nárok na dávku či její výši posoudit znovu ke dni, ke kterému k takové změně došlo.

- **Přestupky**

Přestupku se dopustí fyzická osoba (s výjimkou oprávněné osoby, společně posuzované osoby a příjemce dávky) tím, že nesplní povinnost sdělit bezplatně údaje rozhodné podle tohoto zákona pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu. Lze uložit pokutu do 100 000 Kč.

Fyzická osoba, kterou je oprávněná osoba, osoba společně posuzovaná nebo příjemce dávky tím, že:
a) nesplní povinnost osvědčit skutečnosti rozhodné pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu nebo ohlásit změny v těchto skutečnostech podle ve stanovené lhůtě, nebo
b) se nepodrobí ve stanovené lhůtě vyšetření zdravotního stavu nebo jinému odbornému vyšetření.

Za přestupek lze uložit pokutu do 10 000 Kč.

- **Řízení o dávky státní sociální podpory (zahájení, náležitosti žádosti, účastníci řízení)**

Řízení o přiznání dávek se zahajuje na základě žádosti podané na tiskopisech předepsaných Ministerstvem práce a sociálních věcí, též na počítačové sestavě, zveřejněné v elektronické podobě Ministerstvem práce a sociálních věcí, anebo v elektronické podobě, pokud Ministerstvo práce a sociálních věcí zveřejnilo příslušný tiskopis v elektronické podobě nebo elektronický formulář, krajské pobočce Úřadu práce příslušné podle místa skutečného pobytu oprávněné osoby. Nově lze žádost podat také na kterékoliv provozovně držitele poštovní licence, tj. na České poště. O rodičovský příspěvek lze žádat prostřednictvím klientské zóny Jenda. Žádost lze podat nejdříve 60 dnů přede dnem, od kterého oprávněná osoba o dávku státní sociální podpory žádá.

Žádost musí obsahovat všechny údaje, které jsou nezbytné pro posouzení nároku na dávku a její výši (základní osobní údaje, písemný souhlas oprávněné a společně posuzovaných osob se sdělováním údajů a další řada údajů, které se vztahují vždy ke konkrétní dávce).

Účastníky řízení jsou oprávněná osoba, příjemce dávky, osoba společně posuzovaná s oprávněnou osobou, další fyzická nebo právnická osoba, jde-li o řízení o přeplatku na dávce, nebo fyzická nebo právnická osoba, jde-li o rozhodnutí o ustanovení zvláštního příjemce.

- **Vydávání rozhodnutí a oznámení a opravné prostředky**

Písemné rozhodnutí se vydává v případech, že dávka nebyla přiznána vůbec nebo v požadovaném rozsahu, dávka byla odejmuta, výplata dávky byla zastavena, jde o přeplatek na dávce, přichází v úvahu více oprávněných a krajská pobočka Úřadu práce rozhoduje o tom, komu se bude dávka vyplácet, jde-li o rozhodnutí o zvláštním příjemci, jde-li o rozhodnutí o prominutí podmínky trvalého pobytu, nebo jde-li o zamítnutí volby nároku rodiče na rodičovský příspěvek. Účastník může proti rozhodnutí podat odvolání. Odvolací lhůta činí 15 dnů ode dne oznámení rozhodnutí. O odvolání proti rozhodnutí Úřadu práce České republiky rozhoduje Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Rozhoduje-li krajská pobočka Úřadu práce o dávce v případech, kdy se nevydává rozhodnutí, je povinna žadateli doručit písemné oznámení. Proti oznámení lze uplatnit námitky do 15 dnů ode dne výplaty jednorázové dávky nebo ode dne výplaty první splátky opakující se dávky. Námitky se podávají písemně u příslušné krajské pobočky Úřadu práce, která vydala oznámení. Krajská pobočka Úřadu práce vydá do 30 dnů ode dne, kdy jí námitky došly, rozhodnutí o dávce, proti kterému se lze následně odvolat.

- **Role IPZS při posuzování nezaopatřenosti dítěte**

Dle zákona o SSP lékařská posudková služba posuzuje posudkovou kategorii „dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav dítěte a jeho neschopnost vykonávat z důvodu tohoto zdravotního stavu výdělečnou činnost“. Uvedená posudková kategorie je jednou z alternativních podmínek pro účely hodnocení dítěte do 26 let věku jako dítěte nezaopatřeného.

Za nezaopatřené dítě **nelze** považovat dítě, které je poživatelem invalidního důchodu z důchodového pojištění pro invaliditu třetího stupně.

Při posouzení, zda se jedná o dlouhodobě nepříznivý stav dítěte, posuzující lékař vychází zejména z nálezu ošetřujícího lékaře, popřípadě také z vyšetření dětského klinického psychologa v případě pervazivních vývojových poruch, výsledků funkčních vyšetření a výsledků vlastního vyšetření lékaře, který plní úkoly okresní správy sociálního zabezpečení. V posudkové praxi IPZS je nálezem ošetřujícího lékaře tiskopis „Lékařský nález“. Tento tiskopis na základě požadavku IPZS vyplňuje praktický lékař pro děti a dorost/praktický lékař pro dospělé, který posuzovanou osobu registruje. S tímto vyplněným tiskopisem získává IPZS obvykle také další lékařské zprávy.

Žadatel je povinen podrobit se vyšetření zdravotního stavu lékařem plnícím úkoly okresní správy sociálního zabezpečení, popřípadě lékařem určeným ČSSZ, podrobit se vyšetření zdravotního stavu u poskytovatele zdravotních služeb určeného okresní správou sociálního zabezpečení anebo jinému odbornému vyšetření, předložit určenému poskytovateli zdravotních služeb lékařské nálezy ošetřujících lékařů, které mu byly vydány, sdělit a doložit další údaje, které jsou významné pro posouzení zdravotního stavu a vypracování posudku, nebo poskytnout jinou součinnost, která je potřebná k vypracování posudku, je-li k tomu IPZS vyzván, a to ve lhůtě, kterou okresní správa sociálního zabezpečení určí.

14. Organizace a řízení dávky mimořádné okamžité pomoci

- **Okruh oprávněných osob**

Okruh oprávněných osob zahrnuje osoby, které mohou při současném splnění podmínek vstoupit do systému pomoci v hmotné nouzi. Jsou to osoby, které splňují podmínku oprávněnosti pro podání žádosti o dávku mimořádné okamžité pomoci. Podmínka oprávněnosti se zkoumá v případě více osob společně posuzovaných u každé z těchto osob. Oprávněnými osobami jsou osoby, které jsou na území České republiky hlášeny k trvalému pobytu, popř. osoby, jež mají na území České republiky povolení k trvalému pobytu, osoby, jimž byl udělen azyl, popř. další osoby v zákoně uvedené. U všech těchto osob se zároveň zkoumá, zda mají na území České republiky bydliště.

Okruh oprávněných osob je stanoven odlišně pouze pro případy, kdy je nárok na dávku uplatňován z důvodu úhrady nezbytného jednorázového výdaje, dále z důvodu vážné mimořádné události podle § 2 odst. 4 písm. b), v případech tzv. jiné události, či z důvodu hrozby vážné újmy na zdraví (nezjišťuje se bydliště osoby). Navíc podmínky nároku na mimořádnou okamžitou pomoc z důvodu hrozby vážné újmy na zdraví jsou upraveny specificky, a to tak, že za určitých podmínek uvedených v § 5 odst. 2 ZPHN vnikne na tuto podporu nárok přímo ze zákona, což představuje výjimku oproti ostatním situacím. Současně lze fakultativně tento typ MOP poskytnout i osobě, která zcela nesplňuje podmínku oprávněnosti.

- **Okruh společně posuzovaných osob**

Osoba může být pro účely stanovení nároku a výše mimořádné okamžité pomoci posuzována buď samostatně (újma na zdraví, sociální vyloučení), anebo s dalšími osobami (mimořádná a jiná událost, zájmová a vzdělávací činnost dětí, předměty dlouhodobé potřeby). U mimořádné okamžité pomoci na jednorázový výdaj je na uvážení Úřadu práce, zda bude či nebude posuzovat osobu samostatně nebo společně s okruhem osob.

Pokud je osoba posuzována společně s dalšími osobami, tvoří tyto osoby tzv. okruh společně posuzovaných osob a všechny tyto osoby ovlivňují svými příjmy a svým majetkem výslednou výši nároku na dávku. Okruh společně posuzovaných osob se s výjimkou některých případů dávky mimořádné okamžité pomoci, stanoví podle zákona o životním a existenčním minimu. Vychází se přitom z principu vyživovací povinnosti, kdy se posuzují rodiče a nezaopatřené děti a dále manželé nebo partneři podle zvláštního právního předpisu. Dále se vychází z principu, kdy se spolu posuzují rodiče a nezletilé zaopatřené děti nebo zletilé děti, pokud tyto děti s rodiči užívají byt a nejsou posuzovány s jinými osobami. Ostatní osoby se posuzují společně v případě,

že společně užívají byt, s výjimkou těch osob, které prokáží, že spolu nehospodaří, tj., že spolu trvale nežijí a společně neuhrazují náklady na své potřeby. Možné vyloučení osoby z daného okruhu závisí za určitých podmínek na správním uvážení orgánu pomoci v hmotné nouzi (osoby prokáží, že bydlí jinde, nehospodaří spolu či nemají vůči sobě vyživovací povinnost).

- **Místní příslušnost**

Místní příslušnost se stanoví podle určitého kritéria pro ten konkrétní správní orgán, který se z hlediska územního obvodu k tomuto kritériu váže. Místní příslušnost konkrétní krajské pobočky Úřadu práce ČR dána místem, kde žadatel fakticky bydlí nebo kde se skutečně zdržuje, případně to však může být i místo, ve kterém došlo k situaci, která vyžaduje její poskytnutí.

- **Rozhodné období pro zjišťování rozhodných skutečností pro nárok a výši dávek**

Rozhodné období je období, za které je zjišťováno plnění podmínek nároku na dávku, podle kterého se stanovuje výše dávky. V souvislosti s rozhodným obdobím je důležitý pojem aktuální kalendářní měsíc, od kterého se rozhodné období odvíjí. Zároveň je třeba odlišovat rozhodné období pro zjišťování příjmů a rozhodné období pro ostatní skutečnosti.

U mimořádné okamžité pomoci je v případě podání žádosti rozhodným obdobím, kdy se zjišťuje příjem aktuální kalendářní měsíc, tj. měsíc, ve kterém byla žádost podána a 3 kalendářní měsíce předcházející aktuálnímu měsíci podání žádosti. Pokud by ale nebylo s ohledem na účel, pro který má být dávka poskytnuta, spravedlivé požadovat zjišťování a hodnocení příjmů a sociálních a majetkových poměrů za období 3 měsíců předcházejících měsíci podání žádosti, může Úřad práce ČR určit, že bude příjem, sociální a majetkové poměry zjišťovat a hodnotit za období aktuálního měsíce podání žádosti.

- **Povinnosti a odpovědnost žadatele a příjemce dávky pomoci v hmotné nouzi a osob společně posuzovaných**

ZPHN stanoví povinnosti jednak pro žadatele, příjemce a společně posuzované osoby jednotně a zároveň pak jednotlivě pro konkrétní skupiny osob zvlášť. Žadatel o dávku mimořádné okamžité pomoci, příjemce i společně posuzované osoby jsou povinni osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, na její výši nebo výplatu a na výzvu se osobně dostavit k příslušnému orgánu pomoci v hmotné nouzi, nebrání-li tomu těžko překonatelné překážky, zejména zdravotní stav. Dále jsou povinni se podrobit vyšetření zdravotního stavu pro účely posouzení zdravotního stavu. Důležitá je rovněž povinnost oznámit orgánu pomoci v hmotné nouzi, že dávka nebyla využita k účelu, ke kterému byla poskytnuta. Orgán pomoci v hmotné nouzi může žadatele či příjemce

dávky vyzvat k doložení dokladů a určit k tomu přiměřenou lhůtu. Lhůta je stanovena na délku 8 dnů s tím, že orgán pomoci v hmotné nouzi může určit lhůtu delší.

Nesplnění povinností může mít za následek nepřiznání dávky.

- **Povinnosti státních orgánů, obcí, krajů a dalších osob**

ZPHN stanoví také určité povinnosti jiným státním orgánům, obcím a krajům a jejich orgánům, ale také ostatním právnickým a fyzickým osobám. Tyto osoby jsou povinny na výzvu orgánu pomoci v hmotné nouzi sdělit bezodkladně a bezplatně údaje rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu. V případě, že vyzvané osoby nejsou součinné, hrozí jim sankce ve formě správních trestů. Orgán pomoci v hmotné nouzi jim tak může uložit pokutu, k jejímuž vybírání a vymáhání je oprávněn celní úřad v rámci tzv. dělené správy.

- **Řízení o dávky (zahájení, náležitosti žádosti, účastníci řízení)**

Řízení se zahajuje na základě písemné žádosti nebo z moci úřední (od května 2026). Žádost se podává na předepsaném tiskopise MPSV na krajské pobočce Úřadu práce příslušné podle místa skutečného pobytu oprávněné osoby. ZPHN umožňuje podat žádost také na kterékoliv provozovně držitele poštovní licence, tj. na České poště (musí být ale s poštou sepsána veřejnoprávní smlouva, což zatím není). Náležitosti žádosti jsou obecně uvedeny ve správním řádu a zejména pak ve zvláštní úpravě ZPHN, konkrétně v § 72.

Účastníkem řízení je vždy žadatel či příjemce dávky. Osoby společně posuzované jsou současně s těmito osobami rovněž účastníky řízení, avšak pouze tehdy, jde-li o řízení o přeplatku na dávce, který měly tyto osoby způsobit samostatně, popř. společně se žadatelem o dávku.

- **Vydávání rozhodnutí a oznámení a opravné prostředky**

Odchylně od obecné úpravy obsažené ve správním řádu je v ZPHN upravena problematika vydávání rozhodnutí. Jsou stanoveny případy, ve kterých je orgán pomoci v hmotné nouzi rozhodnutí povinen vydat. Ve všech ostatních případech, ve kterých se rozhodnutí nevydává a zároveň se rozhoduje o dávce a její výši, vydá orgán pomoci v hmotné nouzi oznámení.

Na základě zásady dvojstupňovosti řízení je možné proti vydanému rozhodnutí podat odvolání. Odvolací lhůta činí 15 ode dne oznámení rozhodnutí. Odvolání nemá odkladný účinek. Oznámení je také možné napadnout řádným opravným prostředkem. Je možné proti němu podat námitky, a to do 15 dnů ode dne výplaty dávky po jejím přiznání.

15. Organizace a řízení v oblasti dávek pro osoby se zdravotním postižením

- **Právní úprava**

- Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 329/2011 Sb.“)
- Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 582/1991 Sb.“)
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 500/2004 Sb.“)
- Zákon č.110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č.110/2006 Sb.“)

Poskytovanými dávkami jsou:

příspěvek na mobilitu, příspěvek na zvláštní pomůcku, průkaz osoby se zdravotním postižením

- **Okruh oprávněných osob** (§ 3 zákona č. 329/2011 Sb.)

- osoba, která je na území České republiky hlášena k trvalému pobytu
- osoba, které byla udělena mezinárodní ochrana formou azylu nebo doplňkové ochrany
- cizinec bez trvalého pobytu na území České republiky, kterému tento nárok zaručuje mezinárodní smlouva
- občan členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k pobytu po dobu delší než 3 měsíce
- rodinný příslušník občana členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k pobytu po dobu delší než 3 měsíce
- cizinec, který je držitelem povolení k trvalému pobytu s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajícího rezidenta v Evropském společenství na území jiného členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k dlouhodobému pobytu, a to, pokud má bydliště na území České republiky.

- **Okruh společně posuzovaných osob** (§ 4 zákona č. 110/2006 Sb.)

Okruh společně posuzovaných osob pro příspěvek na zvláštní pomůcku je dán zákonem o životním a existenčním minimu. Za společně posuzované osoby se považují rodiče a nezletilé nezaopatřené děti, manželé nebo registrovaní partneři, rodiče a děti nezletilé zaopatřené nebo zletilé, pokud tyto děti s rodiči užívají byt

a nejsou posuzovány s jinými osobami, případně jiné osoby společně užívající byt, pokud neprokáží, že spolu trvale nežijí a společně neuhrazují náklady na své potřeby. Společně posuzovanými osobami jsou i osoby, které se přechodně, z důvodů soustavné přípravy na budoucí povolání, zdravotních nebo pracovních, zdržují mimo byt. Rozhodným obdobím, za které se zjišťuje příjem, je kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu měsíci, ve kterém byla podána žádost o příspěvek na zvláštní pomůcku.

- **Místní příslušnost**

Místní příslušnost se stanoví podle určitého kritéria pro ten konkrétní správní orgán, který se z hlediska územního obvodu k tomuto kritériu váže. Zpravidla je místní příslušnost konkrétní krajské pobočky Úřadu práce ČR dána místem, kde je žadatel o dávku hlášen k trvalému pobytu.

- **Posouzení zdravotního stavu a možnost přeposouzení, posudkové kompetence IPZS a posudkových komisí MPSV**

Zdravotní stav posuzuje posudkový lékař Institutu posuzování zdravotního stavu (dále jen „IPZS“), posouzení zdravotního stavu v odvolacím řízení je v kompetenci posudkové komise ministerstva.

LPS rezortu práce a sociálních věcí je tvořena soustavou lékařských posudkových orgánů, jejichž stěžejním úkolem je posuzování zdravotního stavu a pracovní schopnosti osob pro účely jednotlivých systémů sociální ochrany.

Pokud jde o Ministerstvo práce a sociálních věcí, náleží mu ve vymezeném rozsahu i výkon lékařské posudkové činnosti, tj. podávání posudků pro účely stanoveného okruhu opravných řízení, a to na základě posouzení zdravotního stavu a pracovní schopnosti osob v tříčlenných posudkových komisích MPSV (předseda – posudkový lékař, tajemník, přísedící odborný lékař).

Lékaři oddělení LPS na IPZS vykonávají lékařskou posudkovou činnost a plní některé další úkoly, které jsou zákonem svěřeny do působnosti IPZS jako orgánu sociálního zabezpečení.

Působnost IPZS pro účely prvního stupně správního řízení spočívá v posuzování zdravotního stavu a pracovní schopnosti, resp. konkrétních posudkových kategorií v oblasti dávek osobám se zdravotním postižením (zdravotní postižení pro účely příspěvku na zvláštní pomůcku a průkazu OZP).

Ve svém důsledku takto stanovené posudkové kompetence mj. znamenají, že pro správní orgány, které na prvním stupni správního řízení rozhodují např. o přiznání či změně nároku na průkaz OZP, o poskytnutí příspěvku na zvláštní pomůcku,

představují posudky IPZS v těchto věcech povinné důkazy a mají pro jejich rozhodování zásadní význam.
Výkon všech uvedených posudkových kompetencí IPZS svěřuje zákon pouze lékařům. V rámci prvoinstančního posuzování je na IPZS uplatňován princip posouzení každého případu jedním lékařem.

Podklady pro posouzení zdravotního stavu orgánem lékařské posudkové služby

Pokud jde o základní okruh podkladů, z nichž orgán LPS vychází, zákon tento okruh stanoví výslovně pouze ve vztahu k posuzování na IPZS. Rozlišuje přitom v naprosté většině posudkových agend pouze jediný povinný podklad, bez něhož nelze posouzení provést, a tím je nález ošetřujícího lékaře.

Pořízení podkladů pro posouzení vyžaduje součinnost poskytovatelů zdravotních služeb/ošetřujících lékařů a posuzovaných osob (které se musí podrobit zjištění svého zdravotního stavu).

V posudkové praxi IPSZ je nálezem ošetřujícího lékaře tiskopis „Lékařský nález". Tento tiskopis na základě požadavku IPZS vyplňuje praktický lékař, který posuzovanou osobu registruje. S tímto vyplněným tiskopisem získává IPZS obvykle také další lékařské zprávy, obsahující mj. výsledky funkčních vyšetření posuzované osoby. Pokud takto doložená dokumentace není úplná a neumožňuje provedení posouzení, IPZS žádá praktického lékaře o její doplnění. Může se také obrátit na odborného lékaře s požadavkem na provedení nového vyšetření anebo přizvat posuzovanou osobu k jednání na IPZS (aby bylo možno provést vlastní vyšetření posuzujícím lékařem nebo získat přímo od posuzované osoby další posudkově významné informace), popř. může jít i o kombinaci uvedených opatření.

- **Rozhodné období pro zjišťování příjmu** (§ 11 zákona č. 329/2011 Sb.)

Příjem se dokládá za kalendářní čtvrtletí předcházející měsíci podání žádosti (např. žádost podána v únoru, příjem se dokládá za 4. čtvrtletí). Pro účely nároku na příspěvek na zvláštní pomůcku se příjmem osoby nebo společně posuzovaných osob rozumí příjmy podle zákona č. 110/2006 Sb. Krajská pobočka Úřadu práce ČR může při rozhodování o příspěvku na zvláštní pomůcku na žádost rozhodnout, že se některé osoby neposuzují jako osoby společně posuzované, jestliže spolu nejméně po dobu 3 měsíců prokazatelně nežijí. Příjem se stanoví jako měsíční průměr příjmů žadatele o příspěvek na zvláštní pomůcku nebo součtu měsíčních příjmů žadatele o příspěvek na zvláštní pomůcku a osob s ním společně posuzovaných.

- **Povinnosti a odpovědnost žadatele, oprávněné osoby a jiného příjemce dávky**
  (§ 26 a 27 zákona č. 329/2011 Sb.)

Žadatel o dávku je povinen

- podrobit se vyšetření zdravotního stavu lékařem plnícím úkoly IPZS, popřípadě lékařem určeným IPZS, podrobit se vyšetření zdravotního stavu ve zdravotnickém zařízení určeném IPZS anebo jinému odbornému vyšetření, předložit určenému zdravotnickému zařízení lékařské nálezy ošetřujících lékařů, které mu byly vydány, sdělit a doložit další údaje, které jsou významné pro vypracování posudku, nebo poskytnout jinou součinnost, která je potřebná k vypracování posudku, je-li k tomu IPZS vyzván, a to ve lhůtě, kterou IPZS určí,
- prokázat skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu,
- písemně ohlásit krajské pobočce Úřadu práce ČR v průběhu řízení o dávce změny ve skutečnostech, které byly uvedeny v žádosti o dávku, a změny rozhodné pro průběh řízení, a to ve lhůtě do 8 dnů ode dne, kdy taková změna nastala.

Je-li žadatelem o dávku občan EU, je povinen poskytnout písemný souhlas s tím, aby krajská pobočka Úřadu práce ČR zjišťovala údaje rozhodné pro posouzení, zda je neodůvodnitelnou zátěží systému dávek pro osoby se zdravotním postižením.

Oprávněná osoba nebo *jiný příjemce příspěvku* na mobilitu, popř. *zvláštní příjemce*, je povinen písemně ohlásit příslušné krajské pobočce Úřadu práce ČR do 8 dnů změny ve skutečnostech rozhodných pro nárok na příspěvek na mobilitu a jeho výplatu, na výzvu příslušné krajské pobočky Úřadu práce ČR prokázat skutečnosti rozhodné pro nárok na příspěvek a jeho výplatu, a to ve lhůtě do 8 dnů ode dne doručení výzvy, není-li v této výzvě určena delší lhůta, písemně ohlásit krajské pobočce Úřadu práce ČR do 8 dnů skutečnosti rozhodné pro stanovení povinnosti vrátit příspěvek na zvláštní pomůcku.

- **Povinnosti státních orgánů**, **obcí, krajů a jiných osob** (§ 31-33 zákona č. 329/2011 Sb.)

Zaměstnanci jsou povinni

- zachovávat mlčenlivost, není-li dále stanoveno jinak,
- na základě souhlasu žadatele o dávku nebo příjemce dávky anebo jiného příjemce dávky oprávněni vstupovat do obydlí, v němž tyto osoby žijí, za účelem ověřování skutečností rozhodných pro nárok na dávku.

Státní orgány, obce a kraje a další fyzické a právnické osoby mají za povinnost

- sdělit na výzvu příslušného orgánu, který o dávce rozhoduje, bezodkladně a bezplatně údaje rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu. Jestliže příslušný orgán, který rozhoduje o dávce, písemně státnímu orgánu, obci a kraji nebo dalším právnickým a fyzickým osobám sdělil, že osoba, jíž se týkají údaje rozhodné podle tohoto zákona pro nárok na dávku nebo posouzení, zda

je osoba neodůvodnitelnou zátěží systému, dala písemný souhlas se sdělováním těchto údajů, mohou státní orgány, obce a kraje a další právnické a fyzické osoby tyto údaje příslušnému orgánu sdělovat bez dalšího vyžadování souhlasu osoby, jíž se týkají.

- **Změna skutečností pro nárok a výši dávek** (§ 15 zákona č. 329/2011 Sb.)

Jestliže dávka byla přiznána nebo je vyplácena v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byla neprávem odepřena anebo byla přiznána od pozdějšího data, než od jakého náleží, dávka se zvýší nebo přizná a dlužná částka se doplatí, a to ode dne, od něhož dávka nebo její zvýšení náleží, nejvýše však 3 roky nazpět ode dne zjištění nebo uplatnění nároku na dávku nebo její zvýšení. Jestliže dávka byla přiznána nebo je vyplácena ve vyšší částce, než v jaké náleží, nebo byla přiznána nebo se vyplácí neprávem, dávka se odejme nebo se její výplata zastaví nebo sníží, a to od prvního dne kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, za který dávka již byla vyplacena. Změní-li se skutečnosti rozhodné pro nárok na příspěvek na mobilitu tak, že tento příspěvek nenáleží, odejme se tento příspěvek od prvního dne kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, za který dávka již byla vyplacena. Nárok na výplatu příspěvku na mobilitu nenáleží za kalendářní měsíc, jestliže je oprávněné osobě po celý tento kalendářní měsíc poskytována zdravotní péče v průběhu hospitalizace. Výplata příspěvku na mobilitu se opět obnoví od prvního dne kalendářního měsíce, ve kterém hospitalizace netrvala po celý kalendářní měsíc.

- **Řízení o dávky** – zahájení, náležitosti žádosti, účastníci řízení (§ 21–25 zákona č. 329/2011 Sb.)

Žadatelem o dávky je osoba se zdravotním postižením. Řízení o přiznání dávky se zahajuje na základě *písemné žádosti* podané na tiskopisu předepsaném ministerstvem. Řízení o odnětí příspěvku na mobilitu nebo o zastavení výplaty příspěvku na mobilitu se zahajuje z moci úřední. Krajská pobočka Úřadu práce ČR ustanoví pro řízení o dávce *opatrovníka* též osobě, která není schopna vzhledem ke svému zdravotnímu stavu jednat samostatně a nemá zástupce. Je-li nezletilá osoba svěřena na základě rozhodnutí příslušného orgánu do péče *jiné fyzické osoby*, zastupuje ji v řízení o dávce tato fyzická osoba. Je-li nezletilá osoba svěřena na základě rozhodnutí příslušného orgánu do osobní péče pěstouna, zastupuje ji v řízení o dávce pěstoun. Zletilou osobu, jejíž svéprávnost byla omezena, může v řízení o nároku zastupovat člen domácnosti (potomek, předek, sourozenec, manžel nebo partner, popřípadě osoba, která se zastoupeným žila před vznikem zastoupení ve společné domácnosti alespoň 3 roky), který je k tomu oprávněn podle občanského zákoníku. Ke vzniku zastoupení se vždy vyžaduje schválení soudu.

- **Náležitosti žádosti** (§ 23 zákona č 329/2011 Sb.)

Žádost o dávku, kromě náležitostí podání podle správního řádu, dále obsahuje

- jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození, rodné číslo, rodinný stav a adresu místa trvalého pobytu každé společně posuzované osoby, jde-li o žádost o příspěvek na zvláštní pomůcku,
- ve stanovených případech doklad o výši příjmu žadatele o dávku a společně posuzovaných osob v rozhodném období,
- označení praktického lékaře, který registruje žadatele o dávku,
- četnost a důvod dopravy, jde-li o žádost o příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla a důvod dopravy, jde-li o žádost o příspěvek na mobilitu,
- druh zvláštní pomůcky a doklad osvědčující cenu zvláštní pomůcky nebo její předpokládanou cenu, jde-li o žádost o příspěvek na zvláštní pomůcku,
- čestné prohlášení o opakovaném dopravování, jde-li o žádost o příspěvek na mobilitu nebo o příspěvek na pořízení motorového vozidla,
- souhlas vlastníka nemovitosti nebo rozhodnutí soudu (pro instalaci zvláštní pomůcky, např. stropní zvedací systém),
- určení způsobu výplaty dávky.

- **Přerušení řízení** (§ 24 zákona č. 329/2011 Sb.)

Krajská pobočka Úřadu práce ČR přeruší řízení *o příspěvku na zvláštní pomůcku*, po kterou lPZS posuzuje zdravotní stav žadatele o dávku, u zvláštních pomůcek svislá zdvihací plošina, šikmá zvedací plošina, schodišťová sedačka a stropní zvedací systém přeruší současně s výzvou k předložení alespoň 2 návrhů řešení odstranění bariéry; *o příspěvku na mobilitu*, pokud probíhá řízení o průkazu osoby se zdravotním postižením. ministerstvo přeruší řízení o odvolání proti rozhodnutí o dávce na dobu, po kterou posudková komise ministerstva posuzuje zdravotní stav účastníka řízení.

- **Vydávání rozhodnutí, oznámení; opravné prostředky** (§ 68–72, § 81–94 zákona č. 500/2004 Sb.)

O dávkách a o průkazu osoby se zdravotním postižením rozhoduje Úřad práce ČR – krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu (dále jen „krajská pobočka“). Krajská pobočka je dále příslušná k řízení o přestupcích týkajících se průkazu osoby se zdravotním postižením.

O odvolání proti rozhodnutí krajské pobočky rozhoduje Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „ministerstvo“). Odvolání podané proti rozhodnutí o příspěvku na mobilitu nemá odkladný účinek.

Není-li stanoveno jinak, řídí se zákonem č. 500/2004 Sb.

16. Organizace a řízení v oblasti dávky státní sociální pomoci

- **Osobní rozsah pro nárok na dávku (§ 15)**

Osoba má při splnění podmínek stanovených zákonem nárok na dávku, pokud má v ČR **bydliště** a pokud:

a) má na území ČR trvalý pobyt; podmínku trvalého pobytu na území ČR může ministerstvo v odůvodněných případech prominout,
b) jí byla udělena doplňková ochrana,
c) je rodinným příslušníkem státního občana ČR a byla jí vydána pobytová karta rodinného příslušníka občana jiného státu Evropské unie nebo jí bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu na území ČR podle zákona o pobytu cizinců na území ČR,
d) je rodinným příslušníkem cizince s uděleným trvalým pobytem na území ČR a bylo jí vydáno povolení k dlouhodobému pobytu na území ČR podle zákona o pobytu cizinců na území ČR,
e) je osobou, jejíž nárok vyplývá z přímo použitelných předpisů Evropské unie, nebo je osobou, která má právo na rovné zacházení podle předpisů Evropské unie, a je zároveň osobou zaměstnanou, samostatně výdělečně činnou, anebo osobou ponechávající si takové postavení, u těchto osob se nezkoumá podmínka bydliště,
f) je občanem jiného členského státu Evropské unie, který je hlášen na území ČR k pobytu podle jiného právního předpisu po dobu delší než 3 měsíce,
g) je rodinným příslušníkem osoby uvedené v písmenu e) nebo f) a má právo na rovné zacházení podle předpisů Evropské unie
h) je nezletilým cizincem svěřeným na území ČR do péče nahrazující péči rodičů,
i) je cizincem, který je držitelem povolení k trvalému pobytu s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajícího rezidenta v Evropské unii na území jiného členského státu Evropské unie a bylo mu vydáno povolení k dlouhodobému pobytu na území ČR podle zákona o pobytu cizinců na území ČR, nebo jeho rodinným příslušníkem, kterému bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu na území ČR podle zákona o pobytu cizinců,
j) je cizincem, kterému nárok na dávku vyplývá z mezinárodní smlouvy, která je součástí právního řádu.

Osobní rozsah vychází z principu teritoriality všech nepojistných dávek. Dávka bude tudíž poskytována pouze osobám, které jsou významným způsobem spjaty s územím ČR. Spjatost je vyjádřena bydlištěm na území ČR a určitým typem pobytového oprávnění, resp. právem pobytu. V praxi půjde nejčastěji o kombinaci trvalého pobytu (občana ČR nebo cizince) a bydliště.

Kromě občanů ČR, resp. občanů s trvalým pobytem, je třeba s ohledem na závazky ČR, které ji plynou z nejrůznějších mezinárodních právních aktů, zajistit vstup do systému této dávkové podpory státní sociální pomoci také osobám bez trvalého pobytu na území ČR. Takovým osobám jejich práva na určitou míru dávkové podpory vyplývají z mezinárodních právních aktů, kterými je ČR vázána. Jde o právní akty Evropské unie a mezinárodní smlouvy, které vydávají další mezinárodní instituce (např. Evropská sociální charta). Mezinárodní právní akty zohledňují tzv. rovnost nakládání v daných oblastech sociálního zabezpečení.

- **Domácnost a členové domácnosti** (§ 10)

Domácnost je tvořena členy domácnosti (analogie společně posuzovaných osob). Domácnost může být i jednočlenná.

Členy domácnosti jsou:

a) Rodiče a jejich nezaopatřené děti; zletilé nezaopatřené dítě není členem domácnosti rodičů, pokud je členem domácnosti s manželem, s partnerem nebo jinou osobou, se kterou společně hradí náklady na své potřeby,
b) Manželé nebo partneři,
c) Rodiče a jejich nezletilé děti, které jsou nezaopatřené,
d) Rodiče a jejich zletilé děti, pokud zletilé dítě s rodiči bydlí a není členem domácnosti s manželem, partnerem nebo jinou osobou, se kterou společně hradí náklady na své potřeby,
e) Jiné osoby, které společně s fyzickými osobami uvedenými v písmenu a), b), c) nebo d) bydlí a hradí společně s nimi náklady na své potřeby.

Nezletilé nezaopatřené dítě, které bylo na základě příslušného orgánu svěřeno do péče jednoho z rodičů, není členem domácnosti druhého rodiče.

V případě, že bylo nezletilé nezaopatřené dítě svěřeno rodičům do střídavé péče nebo společné péče, tak je dítě členem domácnosti rodiče určeného na základě písemného souhlasného prohlášení obou rodičů. Lze jej měnit nejdříve po uplynutí 3 kalendářních měsíců. Jestliže se rodiče nedohodnou a nedají souhlasné prohlášení, tak se považuje dítě 3 kalendářní měsíce za člena domácnosti jednoho z rodičů a další 3 kalendářní měsíce za člena domácnosti druhého z rodičů.

Každá osoba může být zahrnuta pouze do jedné domácnosti. V případě, že lze osobu zařadit do více domácností, tak Úřad práce ČR stanoví, ve které domácnosti bude osobu jako člena domácnosti posuzovat. Při rozhodování se přihlédne ke stanovené vyživovací povinnosti a dále u koho osoba bydlí a s kým společně hradí náklady na své potřeby.

Osamělý rodič, který spolu bydlí se svým nezaopatřeným dítětem a se svým rodičem, se posuzuje i s dítětem společně s tímto rodičem.

- **Povinnost příjemce dávky a člena domácnosti** (§ 51)

Zákon stanoví povinnosti příjemce dávky a členů domácnosti a důsledky nesplnění stanovených povinností. Člen domácnosti má povinnost hlásit Úřadu práce ČR změny rozhodných skutečností, které doložil nebo uvedl v řízení o dávce ve lhůtě do 8 dnů ode dne, kdy ke změně rozhodných skutečností došlo.

Příjemce dávky nebo jiný člen domácnosti má povinnost v souvislosti s řízením o dávce osvědčit Úřadu práce ČR rozhodné příjmy a náklady na bydlení pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu a písemně ve lhůtě do konce prvního kalendářního měsíce následujícího po posledním kalendářním měsíci předchozího rozhodného období.
V případě, že příjemce nebo jiný člen domácnosti povinnost nesplní, zastaví Úřad práce ČR výplatu dávky, odejme nebo dávku nepřizná.

Dále je členu domácnosti stanoveno splnění povinnosti na základě výzvy, a to ve lhůtě do 8 dnů ode dne doručení výzvy, pokud Úřad práce ČR neurčí jinou lhůtu. Nesplněním výzvy se žádost o dávku zamítne, odejme nebo sníží její výše.
Zákon stanoví také povinnost se podrobit vyšetření zdravotního stavu v případě, že je dávka nebo její výše podmíněna nepříznivým zdravotním stavem.

- **Pracovní neschopnost pro účely dávky** (§ 52)

Zákon stanovuje specifické podmínky pro doložení pracovní neschopnosti člena domácnosti, který není veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, ale z důvodu nemoci či úrazu není schopen být pracovně aktivní. Proto, aby bylo možné tento stav uznat pro účely posouzení nároku na dávku, tzn. že je splněna podmínka aktivity (§ 14 odst. 2 písm. b) zákona), musí být doložen zvláštním potvrzením vydaným zdravotnickým zařízením. Zákon vymezuje, jaké informace musí potvrzení obsahovat. Jedná se o místo pobytu v době pracovní neschopnosti, rozsah a doba povolených vycházek a informace o začátku a trvání pracovní neschopnosti.

Povinností člena domácnosti ve vztahu k pracovní neschopnosti pro účely dávky je, aby bylo potvrzení o pracovní neschopnosti řádně doloženo, dále aby se podrobil vyšetření u poskytovatele zdravotních služeb, kterého určí Úřad práce ČR. Takové vyšetření může být vyžadováno v případě pochybností o oprávněnosti pracovní neschopnosti nebo z důvodu jejího posouzení pro účely dávky. Zákon dále stanoví lhůtu pro předložení potvrzení o pracovní neschopnosti. Člen domácnosti je povinen potvrzení zaslat Úřadu práce ČR do 3 pracovních dnů ode dne jeho vydání. Člen domácnosti je povinen se zdržovat v místě pobytu uvedeném v potvrzení a dodržovat stanovený režim. Nedodržení těchto povinností může mít vliv na uznání pracovní neschopnosti pro účely dávky a případně na samotný nárok na dávku v kontextu pracovní aktivity.

Úřad práce ČR má pravomoc ověřovat, dodržování podmínek v případě doložení potvrzení o pracovní neschopnosti.

- **Povinnosti orgánů veřejné moci a dalších osob**

Zákon stanoví povinnost třetím osobám, např. státním orgánům, právnickým i fyzickým osobám a dalším institucím, aby bezplatně Úřadu práce ČR na výzvu sdělily informace nezbytné pro řízení o nároku na dávku, její výši a výplatu, a to i v případech, kdy nejsou bez souhlasu dotčené osoby oprávněny uvedené údaje sdělovat.

Povinností zaměstnavatele, dodavatele energií nebo bank a jiných obdobných institucí, je na základě výzvy poskytnout požadované údaje. Požadované údaje jsou povinny poskytnout ve stanovených lhůtách a specifickým způsobem, který je konkretizován ve vyhlášce.

- **Řízení o dávce (zahájení, účastníci řízení)**

Řízení o dávce je zahájeno dnem, kdy první z členů domácnosti podá žádost o dávku. Jsou stanoveny dva způsoby, kterými lze žádost o dávku podat, a to prostřednictvím informačního systému o dávce státní sociální pomoci online, tj. prostřednictvím klientské zóny Jenda a formou asistovaného podání Úřadu práce ČR nebo asistovaného podání u držitele poštovní licence, pokud s ním byla uzavřena veřejnoprávní smlouva.

Řízení o změně výše již přiznané dávky nebo o jejím odnětí nebo o zastavení její výplaty se zahajuje na návrh příjemce (případně zvláštního příjemce), nebo z moci úřední.

Účastníky řízení o dávku jsou všichni členové domácnosti. Člen domácnosti, který první podal žádost o přiznání dávky, je společným zástupcem všech členů domácnosti v řízeních o dávce. Je-li to v zájmu členů domácnosti, určí společného zástupce Úřad práce ČR.

- **Vydávání rozhodnutí a opravné prostředky**

Rozhodnutí je vydáváno na základě podkladů, které Úřadu práce ČR předložili účastníci řízení, nebo údajů, které jsou vedeny v informačním systému dávky, anebo na základě údajů doložených na základě výzvy. Rozhodnutí tak může být prvním úkonem. Rozhodnutí se vydává také o ustanovení zvláštního příjemce dávky nebo rozhodnutí o stanovení přímé úhrady nákladů na bydlení.

Na základě dvojstupňového řízení je možné proti vydanému rozhodnutí podat odvolání. Odvolací lhůta činí 30 dnů. Odvolání nemá odkladný účinek. V případech, kdy je vyloučeno doručování prostřednictvím informačního systému, lhůta pro podání

odvolání počíná u rozhodnutí o přiznání dávky a rozhodnutí o zvýšení nebo snížení dávky běžet vložením tohoto rozhodnutí do spisu.

Proti rozhodnutí o prominutí podmínky trvalého pobytu se nelze odvolat.

17. Životní a existenční minimum a jejich využití v oblasti nepojistných sociálních dávek

Životní minimum je považováno za kritérium pro zabezpečení základních životních podmínek, kam patří především zajištění odpovídající výživy, hygieny, oblečení apod. Částka životního minima má osobě zabezpečit pocit soběstačnosti a ekonomické jistoty, aby si mohla zajistit svoje živobytí ještě v přijatelném rozsahu.

Existenční minimum je bráno jako kritérium pro zabezpečení základních životních podmínek, avšak jen na úrovni umožňující přežití. To znamená, že částka existenčního minima je nejmenší možná výše příjmu, která má osobě postačit v rámci jednoho měsíce na zabezpečení těch nejzákladnějších životních podmínek.

Obě kritéria upravuje zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

Konstrukce částek životního minima rozlišuje kategorii životní minimum jednotlivce a kategorii životní minimum osob společně posuzovaných. Částky životního minima konkrétní osoby v rámci okruhu společně posuzovaných osob se stanoví podle pořadí osob, a to v prvním, druhém a dalším pořadí. Pořadí se stanoví podle věku, a to od nejstarší po nejmladší osobu.

Životní minimum jednotlivce činí 4 860 Kč.

Částka životního minima osoby, která je posuzována jako první v pořadí, činí 4 470 Kč.

Životní minimum osoby, která je posuzována jako druhá nebo další v pořadí, činí měsíčně:
a) 4 040 Kč u osoby od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem,
b) 3 490 Kč u nezaopatřeného dítěte od 15 do 26 let věku,
c) 3 050 Kč u nezaopatřeného dítěte od 6 do 15 let věku,
d) 2 480 Kč u nezaopatřeného dítěte do 6 let věku.

Částka existenčního minima osoby činí 3 130 Kč. Existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte, u poživatele starobního důchodu, u osoby invalidní ve třetím stupni a u osoby starší 68 let.

Za společně posuzované osoby se považují rodiče a nezletilé nezaopatřené děti, manželé nebo registrovaní partneři, rodiče a děti nezletilé zaopatřené nebo zletilé, pokud tyto děti s rodiči užívají byt a nejsou posuzovány s jinými osobami, případně jiné osoby společně užívající byt, pokud neprokáží, že spolu trvale nežijí a společně

neuhrazují náklady na své potřeby. Společně posuzovanými osobami jsou i osoby, které se přechodně, z důvodů soustavné přípravy na budoucí povolání, zdravotních nebo pracovních, zdržují mimo byt. Osamělý rodič společně užívající byt se svými rodiči se posuzuje i s dítětem společně s rodiči.

Zákon o životním a existenčním minimu uvádí příjmy, které se započítávají a které se nezapočítávají. Také tento zákon upravuje způsob stanovení příjmů u osob majících příjmy ze samostatné výdělečné činnosti. Všechny příjmy, které má buďto jednotlivec nebo společně posuzované osoby, se sčítají a poté se porovnávají s částkami životního nebo existenčního minima. Rozhodné období pro zjišťování příjmu je kalendářní měsíc předcházející kalendářnímu měsíci, ve kterém se příjmy porovnávají s částkami životního nebo existenčního minima (avšak právní předpisy dávkových systémů si rozhodné období upravují speciálně)

Vláda ČR může částky životního a existenčního minima zvýšit nařízením, a to vždy v pravidelném termínu od 1. ledna. Zároveň je umožněno Vládě ČR zvýšit nařízením tyto částky též v mimořádném termínu.

Institut životního a existenčního minima využívá zejména systém pomoci v hmotné nouzi a systém státní sociální podpory, ale mohou ho využívat i jiné systémy, kde je žádoucí např. odvozovat okruh společně posuzovaných osob, příjmy, výši pomoci od částek životního nebo existenčního minima apod. Tyto systémy se přitom mohou odchylovat od úprav zakotvených v zákoně o životním a existenčním minimu, protože ostatní právní normy lze k tomuto zákonu považovat za speciální.

18. Systém dávek pěstounské péče a státní příspěvek na výkon pěstounské péče (SPVPP)

Dávky pěstounské péče

- forma hmotné podpory výkonu vybraných typů náhradní rodinné péče
- právní úprava: **zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí**, v platném znění (ZSPOD) + podpůrně zákon č. 500/2004 Sb., **správní řád** (řízení)
- rozhodují **krajské pobočky Úřadu práce ČR**, místní příslušnost dle trvalého pobytu osoby pečující/v evidenci (u příspěvku na úhradu potřeb po zletilosti dítěte dle jeho trvalého pobytu)

Pro účely části páté ZSPOD se považuje za pěstounskou péči osobní péče poskytovaná osobou pečující. Definice v § 2a zákona o SPOD:

Jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte fyzická osoba, které bylo dítě svěřeno do osobní péče rozhodnutím soudu, a to ode dne vykonatelnosti takového rozhodnutí,

Osobou v evidenci fyzická osoba, která je vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči po přechodnou dobu,

Osobou pečující fyzická osoba,

1. které bylo dítě svěřeno do péče podle § 953 OZ, pěstounské péče, pěstounské péče po přechodnou dobu nebo předpěstounské péče,
2. která osobně pečuje o dítě v průběhu řízení o svěření dítěte do její péče, pěstounské péče nebo předpěstounské péče nebo o jejím jmenování poručníkem dítěte, pokud bylo zahájeno z moci úřední,
3. která osobně pečuje o dítě, podala-li návrh na svěření dítěte do její péče, pěstounské péče nebo předpěstounské péče nebo návrh na její jmenování poručníkem dítěte a není-li tato osobní péče o toto dítě zjevně bezdůvodná,
4. která je poručníkem dítěte, jestliže o dítě osobně pečuje.

V případech, kdy probíhá soudní řízení o péči (bod 2. a 3.) je třeba pro účely rozhodování o dávkách pěstounské péče a uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče doložit vyjádření OSPOD (obecního úřadu obce s rozšířenou působností) o fakticitě osobní péče dané osoby o dítě a důvodnosti této péče.

Pro posouzení, zda osobě pečující náleží odměna pěstouna nebo příspěvek při pěstounské péči, je zásadní **rozdělení pěstounské péče na zprostředkovanou a nezprostředkovanou** podle § 47a odst. 1 písm. b) nebo c) ZSPOD**. Osobám, které mají dítě ve zprostředkované pěstounské péči, náleží za péči o toto dítě odměna pěstouna podle § 47i a násl. ZSPOD. Za péči o dítě v nezprostředkované**

pěstounské péči náleží osobě pečující příspěvek při pěstounské péči dle § 47ja ZSPOD.

<u>Zprostředkovanou pěstounskou péčí</u> se dle § 47a odst. 1 písm. b) ZSPOD rozumí:

1. pěstounská péče poskytovaná dítěti osobou pečující **po doručení oznámení o vhodnosti této osoby stát se pěstounem tohoto dítěte** podle § 24 ZSPOD (zájemce o pěstounskou péči byl krajským úřadem po absolvování odborného posouzení a příprav k přijetí do rodiny zařazen do příslušné evidence a následně vybrán jako vhodný pěstoun pro konkrétní dítě),
2. **pěstounská péče na přechodnou dobu** (osoba je zařazena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu a je jí svěřeno dítě do přechodné pěstounské péče),
3. **pěstounská péče poskytovaná sourozenci dítěte svěřeného do pěstounské péče podle bodu 1, je-li poskytovaná toutéž osobou pečující** (zde je pěstounskou rodinu možné považovat za osoby blízké z titulu péče o sourozence a je možné podat návrh přímo na soud, nemusí dojít k „párování“ ze strany krajského úřadu).

Za <u>nezprostředkovanou pěstounskou péči</u> se dle § **47a odst. 1 písm. c) ZSPOD považuje pěstounská péče, která nespadá pod pěstounskou péči zprostředkovanou podle § 47a odst. 1 písm. b) ZSPOD.** Jedná se o pěstounskou péči, kdy je dítě v osobní péči osoby příbuzné nebo blízké, případně si pěstoun sám dítě vybral (na základě již dříve vytvořeného blízkého vztahu) a požádal o jeho svěření do své pěstounské péče. V těchto případech nedošlo ze strany krajského úřadu ke zprostředkování na základě výběru nejvhodnějšího pěstouna z příslušné evidence a oznámení o vhodnosti pěstouna ke konkrétnímu dítěti, ale o dítě je pečováno například v rámci širší rodiny či komunity.

<u>Jednotlivé dávky pěstounské péče:</u>

a) **Příspěvek na úhradu potřeb dítěte:**

Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte má **nezletilé nezaopatřené dítě svěřené do péče osoby pečující** (tedy dítě nacházející se v osobní péči osoby pečující uvedené v § 2a písm. c) ZSPOD). Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte vzniká i pro **děti svěřené do osobní péče jiné osoby**, tzv. „svěřenectví“ podle § 953 OZ, a to bez odečtení výživného stanoveného rodičům svěřeného dítěte. Pokud je svěřené dítě poživatelem důchodu z důchodového pojištění, odečítá se částka vyplacená za daný kalendářní měsíc na důchodu (typicky sirotčím nebo invalidním). Jestliže dítě požívá invalidní důchod pro invaliditu III. stupně, není považováno za nezaopatřené a nemá nárok na dávku příspěvek na úhradu potřeb dítěte.

Je možná prolongace dávky po zletilosti svěřeného dítěte, pokud není pobírán zaopatřovací příspěvek podle § 50b ZSPOD, nejdéle však do dvacátého šestého

roku jeho věku, jde-li o nezaopatřené dítě podle zákona o SSP, které trvale žije a společně uhrazuje náklady na své potřeby s osobou, která byla do dosažení jeho zletilosti osobou pečující. Příspěvek náležející dítěti podle věty první se vyplácí tomuto dítěti od splátky příspěvku na úhradu potřeb dítěte náležející za kalendářní měsíc následující po měsíci, v němž dovršilo zletilosti.

Od 1. 1. 2028 končí „přechodné“ období, kdy je možné si vybrat mezi prolongovanými dávkami pěstounské péče nebo zaopatřovacím příspěvkem, a od zletilosti nebo nabytí plné svéprávnosti bude při splnění ostatních zákonných podmínek možné pobírat pouze zaopatřovací příspěvek podle § 50b ZSPOD (zaniká možnost prolongace pěstounských dávek po zletilosti).

Je-li dítě svěřené osobě pečující **v plném přímém zaopatření ústavního zařízení nebo v osobní péči jiné osoby**, odměna pěstouna nebo příspěvek při pěstounské péči za péči o tyto děti nenáleží.

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte činí za kalendářní měsíc:

- 6 290 Kč pro dítě ve věku do 6 let,
- 7 750 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let,
- 8 870 Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let,
- 9 220 Kč pro dítě ve věku od 18 do 26 let.
  Jde-li o dítě, které je podle zákona o sociálních službách osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby, zvyšuje se příspěvek na úhradu potřeb dítěte také dle stupně závislosti.

b) **Odměna pěstouna**
Nárok na odměnu pěstouna má **osoba pečující, která poskytuje dítěti zprostředkovanou pěstounskou péči, a osoba v evidenci**, je-li uzavřena dohoda o výkonu pěstounské péče.

Za podmínek uvedených výše u příspěvku na úhradu potřeb dítěte je možná prolongace pobírání odměny pěstouna i po zletilosti dítěte. Rovněž pouze do konce roku 2027.

Pokud jsou osobou pečující nebo osobou v evidenci oba manželé nebo dva poručníci, náleží odměna pěstouna pouze jednomu z nich. Na pěstounskou péči vykonávanou druhým manželem nebo poručníkem se pro účely stanovení výše odměny pěstouna podle věty první hledí jako na společnou pěstounskou péči. Za určitých podmínek je možné odměnu pěstouna „rozpůlit“ mezi oba manžele.

Výše odměny pěstouna se odvíjí od výše minimální mzdy a koeficientu daného zákonem podle počtu a zdravotního stavu svěřených dětí a podle typu pěstounské péče (pěstounská péče na přechodnou dobu, „dlouhodobá“ pěstounská péče).

Od 1. 1. 2022 *minimální mzda	Dlouhodobí pěstouni					
	1 dítě	1 dítě ve stupni závislosti I	2 děti	3 děti	1 dítě ve stupni závislosti II až IV	Za každé další dítě
Zprostředkovaná pěstounská péče Odměna pěstouna navázaná na koeficient MM*	1,0 x MM*	1,2 x MM*	1,5 x MM*	2,0 x MM*	2,0 x MM*	+ 0,5 x MM* + 0,7 x MM* (ve stupni závislosti III nebo IV)

Od 1. 1. 2022 *minimální mzda	Pěstouni na přechodnou dobu			
	žádné nebo 1 dítě	1 dítě ve stupni závislosti I	1 dítě ve stupni závislosti II až IV	Za každé další dítě
Zprostředkovaná pěstounská péče Odměna pěstouna navázaná na koeficient MM*	1,8 x MM*	2,0 x MM*	2,2 x MM*	+ 0,3 x MM* + 0,5 x MM* (ve stupni závislosti III nebo IV)

Pro účely zákonů upravujících daně z příjmů, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění se odměna pěstouna považuje za příjem ze závislé činnosti (je zdaňována a zpojistňována, započítává se pro nárok na důchod).

Je-li dítě svěřené osobě pečující **v plném přímém zaopatření ústavního zařízení nebo v osobní péči jiné osoby**, odměna pěstouna nebo příspěvek při pěstounské péči za péči o tyto děti nenáleží. Odměna pěstouna nenáleží osobě v evidenci po dobu, po kterou je přerušeno vedení v evidenci osob, které mohou poskytovat pěstounskou péči po přechodnou dobu.

c) **Příspěvek při pěstounské péči.**
Nárok na dávku příspěvek při pěstounské péči vzniká v případě nezprostředkované pěstounské péče nebo péče podle § 953 občanského zákoníku, je-li uzavřena dohoda o výkonu pěstounské péče.. Za podmínek uvedených u příspěvku na úhradu potřeb dítě je možná prolongace čerpání této dávky i po zletilosti svěřeného dítěte.

Výše příspěvku při pěstounské péči za kalendářní měsíc za každé svěřené dítě je dána součinem částky **životního minima** jednotlivce a koeficientu 2,3. Má-li osoba pečující vůči dítěti vyživovací povinnost (prarodiče, prapraroditě), výše

příspěvku při pěstounské péči za kalendářní měsíc za každé jí svěřené dítě je dána součinem částky životního minima jednotlivce a koeficientu 1,8.

Výše příspěvku při pěstounské péči za kalendářní měsíc za dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), III (těžká závislost) nebo IV (úplná závislost), je dána součinem částky životního minima jednotlivce a koeficientu 5,5.

Je-li dítě svěřené osobě pečující v plném přímém zaopatření ústavního zařízení nebo v osobní péči jiné osoby, příspěvek při pěstounské péči za péči o tyto děti nenáleží.

***Z* titulu pobírání této dávky není pěstoun zdravotně ani sociálně pojištěn (rozdíl oproti odměně pěstouna).** Dnem 1. 8. 2022 nabyla účinnosti novela zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony. Tato novela upravuje náhradní doby pojištění a zdravotní pojištění u nezprostředkovaných pěstounů a osob, které mají svěřeno dítě do péče jiné fyzické osoby dle § 953 OZ. Jde o níže uvedené nezprostředkované pěstouny a osoby, které mají svěřeno dítě do péče jiné fyzické osoby dle § 953 OZ:

- **Pro pěstouny, kteří měli ke dni 31. 12. 2021 nárok z titulu pěstounské péče na odměnu pěstouna a od 1. 1. 2022 jsou bráni jako pěstouni nezprostředkovaní s nárokem na příspěvek při pěstounské péči z titulu péče o totéž dítě**, platí, že se jim doba péče, resp. pobírání příspěvku při pěstounské péči, od 1. 1. 2022 počítá jako tzv. náhradní doba pojištění pro účely důchodů, a to až do skončení pěstounské péče (nejdéle do zletilosti svěřeného dítěte). V případě zdravotního pojištění (zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů) platí, že tyto osoby (pěstouni, kteří měli k 31. 12. 2021 nárok na odměnu pěstouna a nyní mají příspěvek při pěstounské péči) se mohou stát státními pojištěnci a plátcem zdravotního pojištění za ně bude stát, pokud by nebyli pojištěni z jiných titulů (zaměstnání, čerpání rodičovského příspěvku, důchodu apod.) – toto je třeba doložit příslušné zdravotní pojišťovně, potvrzení vydává Úřad práce ČR (placení pojistného státem tedy není automatické, je třeba toto ze strany pěstounů případně aktivně řešit).
- **Pro pěstouny, kteří přijali dítě do pěstounské péče po 31. 12. 2021, a také pro osoby mající dítě ve svěřenectví (péči jiné osoby podle § 953 OZ), kteří pečují o dítě s nárokem na příspěvek na úhradu potřeb dítěte nebo pokud nárok nevznikl z důvodu, že dítě je poživatelem sirotčího důchodu, který je vyšší než příspěvek na úhradu potřeb dítěte,** platí možnost čerpat **tzv. adaptační bonus.** Je tedy možné, aby stát byl plátcem zdravotního pojištění za tyto osoby pečující a osoby mající dítě ve svěřenectví po dobu max. 2 let od prvního dne kal. měsíce, za který nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte

vznikl, a aby se jim tato doba max. 2 let počítala jako náhradní doba a doba vyloučená pro účely důchodového pojištění.

- **Pro pěstouny-prarodiče, kteří neměli k 31. 12. 2021 nárok na odměnu pěstouna (nejednalo se o případ hodný zvláštního zřetele), kteří pečují o dítě s nárokem na příspěvek na úhradu potřeb dítěte**, platí možnost čerpat **tzv. adaptační bonus**. Je tedy možné, aby stát byl plátcem zdravotního pojištění za tyto osoby pečující po dobu max. 2 let od prvního dne kalendářního měsíce, za který nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte vznikl, a aby se jim tato doba max. 2 let počítala jako náhradní doba a doba vyloučená pro účely důchodového pojištění.

Od 1. 1. 2022	Příspěvek při pěstounské péči					
*životní minimum jednotlivce	1 dítě	1 dítě ve stupni závislosti I	2 děti	3 děti	1 dítě ve stupni závislosti II až IV	Za každé další dítě
Nezprostředkovaná pěstounská péče Příspěvek při pěstounské péči navázaný na koeficient ŽM* **Tety, strýcové, zletilí sourozenci, osoby blízké** (2,3 x ŽM*) za každé dítě	2,3 x ŽM*	2,3 x ŽM*	2,3 x ŽM* x 2	2,3 x ŽM* x 3	5,5 x ŽM*	+ 2,3 x ŽM* + 5,5 x ŽM* (ve stupni závislosti II, III a IV)
Nezprostředkovaná pěstounská péče Příspěvek při pěstounské péči navázaný na koeficient ŽM* **Prarodiče** (1,8 x ŽM*) za každé dítě (snížení koeficientu s ohledem na subsidiární vyživovací povinnost)	1,8 x ŽM*	1,8 x ŽM*	1,8 x ŽM* x 2	1,8 x ŽM* x 3	5,5 x ŽM*	+ 1,8 x ŽM* + 5,5 x ŽM* (ve stupni závislosti II, III a IV)

d) Příspěvek při převzetí dítěte.
Nárok na příspěvek při převzetí dítěte má osoba pečující, která převzala dítě do pěstounské péče; příspěvek při převzetí dítěte, jde-li o totéž dítě, náleží osobě pečující jen jednou. Výše příspěvku při převzetí dítěte činí, jde-li o dítě ve věku: do 6 let - 10 800 Kč, od 6 let do 12 let – 12 150 Kč, od 12 let do 18 let – 13 500 Kč. Platí i pro přechodné pěstouny.

e) Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla. Na příspěvek má nárok **osoba pečující**, která má v pěstounské péči nejméně 3 děti nebo má nárok

na odměnu pěstouna z důvodu péče o 3 děti, včetně zletilých nezaopatřených dětí, jež zakládají osobě pečující nárok na odměnu pěstouna. Výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí 70 % pořizovací ceny motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však 100 000 Kč. Podmínkou dále je, že osoba pečující nesmí motorové vozidlo používat k výdělečné činnosti.

f) **Zaopatřovací příspěvky pro mladé dospělé odcházející z náhradní péče**. **Zaopatřovací příspěvek opakující se** – nárok má zletilá osoba, pokud byla před zletilostí svěřena do pěstounské péče nebo jí byla nařízena ústavní výchova a v této náhradní péči byla alespoň 3 roky, pokud se nejednalo o zprostředkovanou pěstounskou péči nebo alespoň 12 měsíců, pokud se jednalo o zprostředkovanou pěstounskou péči nebo nařízenou ústavní výchovu. Taková osoba nad to musí splnit podmínku nezaopatřenosti, bezúhonnosti a musí mít vypracován individuální plán mladého dospělého. **Jednorázový zaopatřovací příspěvek** – nárok má osoba, která byla ke dni zletilosti či nabytí plné svéprávnosti v pěstounské či ústavní péči, po skončení nezaopatřenosti, resp. po skončení nároku na zaopatřovací příspěvek opakující se.

Státní příspěvek na výkon pěstounské péče (§ 47d ZSPOD)

Státní příspěvek na výkon pěstounské péče (SPVPP) je neinvestičním transferem ze státního rozpočtu, jehož **účelem je pokrytí nákladů spojených s poskytováním pomoci osobám pečujícím, osobám v evidenci** nebo svěřeným dětem **a na provádění dohledu nad pěstounskou péčí**.

Nárok na státní příspěvek na výkon pěstounské péče má obec s rozšířenou působností, jejíž obecní úřad uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče, nebo pověřená osoba, která uzavřela dohodu o výkonu pěstounské péče.

Osoby pečují o dítě v rámci zprostředkované či nezprostředkované pěstounské péče, mají od 1. 1. 2025 nárok na příspěvek při pěstounské péči (u zprostředkovaných pěstounů na odměnu pěstouna) jen v případech, kdy uzavřou dohodu o výkonu pěstounské péče (do konce roku 2024 bylo uzavření dohody prakticky povinné pro všechny pěstouny, od ledna 2025 mají na výběr).

SPVPP je určen na **pokrytí osobních, provozních a věcných výdajů spojených se zajištěním práv a povinností osoby pečující nebo osoby v evidenci**, jak jsou upraveny v § 47a odst. 2 ZSPOD, na **sledování výkonu pěstounské péče** podle § 47b odst. 4 ZSPOD a na poskytování poradenství podle § 4 vyhlášky č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Forma pomoci a zajišťování služeb jsou konkretizovány v **dohodě o výkonu pěstounské péče**, na základě znění § 47a odst. 2 ZSPOD, v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte.

Výše státního příspěvku činí

a) **66 000 Kč za kalendářní rok**, pokud dohoda o výkonu pěstounské péče byla uzavřena s osobou pečující a trvala po celý kalendářní rok,
b) **72 000 Kč za kalendářní rok**, pokud dohoda o výkonu pěstounské péče byla uzavřena s osobou v evidenci a trvala po celý kalendářní rok.

Výše státního příspěvku na výkon pěstounské péče podle odstavce 2 se **zvyšuje o 18 000 Kč za kalendářní rok**, pokud dohoda o výkonu pěstounské péče byla uzavřena s osobou pečující nebo osobou v evidenci, vykonávající pěstounskou péči alespoň o 3 děti nebo alespoň o 1 dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost).

V případě, že dohoda o výkonu pěstounské péče netrvala po celý kalendářní rok, výše státního příspěvku se stanoví ve výši jedné dvanáctiny příslušné částky za každý kalendářní měsíc zbývající do konce kalendářního roku počínaje měsícem, kdy nárok na příspěvek nebo jeho zvýšení vznikl, nebo se snižuje za celý kalendářní měsíc, v němž nejsou splněny podmínky pro nárok na tento příspěvek nebo jeho zvýšení.

Dohodu o výkonu pěstounské péče s pečující osobou či osobou v evidenci uzavírá místně příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností, případně tzv. pověřená osoba (nezisková organizace k tomuto oprávněná) nebo jiný obecní úřad obce s rozšířenou působností.

Příjemce SPVPP je povinen do 31. března kalendářního roku následujícího po kalendářním roce, za který byl státní příspěvek vyplacen, předložit krajské pobočce Úřadu práce, která tento příspěvek přiznala, přehled čerpání SPVPP náležejícího za kalendářní rok. Příjemce SPVPP zároveň nejpozději do 30. dubna kalendářního roku následujícího po kalendářním roce, za který byl státní příspěvek vyplacen, vrátí případnou část státního příspěvku, kterou nevyčerpal k zákonem stanovenému účelu, na účet krajské pobočky Úřadu práce, která tento příspěvek přiznala.

Veřejnosprávní kontrola: využití SPVPP jeho příjemcem z hlediska dodržení zákonem vymezeného účelu a z hlediska splnění kritéria hospodárnosti, účelnosti a efektivnosti je příslušná krajská pobočka Úřadu práce České republiky jako poskytovatel veřejné finanční podpory v souladu se zákonem č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole.

Podle § 59f odst. 1 písm. k) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí se pověřená osoba dopustí **přestupku** tím, že použije státní příspěvek na výkon pěstounské péče na jiné účely než na pokrytí nákladů na zajišťování pomoci osobám pečujícím či osobám v evidenci nebo svěřeným dětem a na provádění dohledu nad pěstounskou péčí. O přestupku rozhoduje Úřad práce ČR. Za přestupek lze uložit pokutu až do výše 50 000 Kč.

19. Aplikace právních předpisů Evropské unie v oblasti nepojistných sociálních a rodinných dávek

- **Mezinárodní předpisy ovlivňující řízení o nároku na nepojistné sociální dávky – typy předpisů, jejich rozdíly**

Směrnice EU, Nařízení EU, dvoustranné smlouvy o soc. zabezpečení, jiné mezinárodní smlouvy.

Směrnice – právní předpis, který vyžaduje tzv. transpozici (převod, „překlopení“, promítnutí) do vnitrostátní právní úpravy.

Nařízení – přímo aplikovatelný předpis, (přímo použitelný), není třeba ho promítat do vnitrostátní právní úpravy.

Mezinárodní smlouvy, dvoustranné smlouvy o sociálním zabezpečení – mají obdobný charakter jako nařízení, nemusí se promítat do vnitrostátní právní úpravy, použijí se přednostně před vnitrostátní právní úpravou.

Příklady: Nařízení – nařízení EP a Rady č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, nařízení EP a Rady 492/2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř unie. Mezinárodní smlouvy – Evropská sociální charta. Směrnice – např. Směrnice Rady 2005/71/ES o zvláštním postupu pro přijímání státních příslušníků třetích zemí pro účely vědeckého výzkumu.

- **Promítnutí mezinárodních předpisů do vnitrostátní právní úpravy**

Promítnutí do tzv. okruhu oprávněných osob. Osoby spadající do osobní působnosti mezinárodních právních předpisů jsou zahrnuty do kategorie osob oprávněných v jednotlivých sociálních dávkových systémech (v SSP jde o § 3, zákona č. 117/1995 Sb., v SS o § 4, zákona č. 108/2006 Sb., v HN § 5, zákona č. 111/2006 Sb., v OZP, § 3, zákona č. 329/2011 Sb. a v DSSP o § 15, zákona č. 151/2025 Sb.)

- **Okruh osob, na které se mezinárodní právní úprava vztahuje – obecně**

Obecně na cizince, na občany EU, na občany třetích států. Občané EU – ekonomicky aktivní, ekonomicky neaktivní mající na území ČR bydliště.

- **Využití aplikace právních předpisů EU v systémech nepojistných sociálních dávek**

Cílem využití je zajištění tzv. rovnosti nakládání v oblasti přístupu k dávkám sociálního zabezpečení u některých osob. Konkrétně u těch, které jsou v osobním rozsahu výše uvedených mezinárodních právních předpisů.

Pokud se v průběhu řízení o nárok na některou ze sociálních dávek objeví tzv. přeshraniční prvek – např. fakt, že žadatel, jeho rodinný příslušník, popř. některá z osob společně posuzovaných je výdělečně činná v jiném než domovském členském státě, popř. do jiné členské země přesunula své bydliště, aplikují se na daný případ Nařízení. Podle typu dávky (rodinné dávky, sociální výhody – porodné, dávka státní sociální pomoci; pohřebné, mimořádná okamžitá pomoc, …), se aplikuje příslušné nařízení. Buď tzv. koordinační nařízení (883/2004) upravující věcně dávky rodinné, pohřebné a příspěvek na péči, nebo nařízení č. 492/2011, upravující porodné a dávku státní sociální pomoci, mimořádnou okamžitou pomoc).

Směrnice se promítají do vnitrostátních právních předpisů obvykle přímým vyjmenováním kategorií osob, které patří do jejich osobního rozsahu do okruhu osob oprávněných v jednotlivých vnitrostátních právních úpravách. Tzn., že tyto vyjmenované kategorie osob mají rovněž přístup do systémů. Např. v SSP jde o kategorii osob vyjmenovanou v ust. § 3, odst. písm. f) – jde o cizince, kterým bylo vydáno specifické povolení k pobytu za účelem vědeckého výzkumu. Přičemž právo na rodinné dávky těmto osobám vyplývá ze směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/801 ze dne 11. května 2016 o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem výzkumu, studia, stáže, dobrovolnické služby, programů výměnných pobytů žáků či vzdělávacích projektů a činnosti au-pair.

20. Humanitární dávka

Humanitární dávka (dále jen „HuD“) je podpora určená občanům z Ukrajiny, kteří přišli do České republiky z důvodu válečného konfliktu. Může být poskytnuta pouze osobě, které byla udělena dočasná ochrana a která se zdržuje na území České republiky. Tato podmínka není splněna, pokud se místo jeho pobytu na území České republiky uvedené v žádosti o dávku neshoduje s adresou místa pobytu cizince vedenou v základním registru obyvatel a cizinců a ani na výzvu není odstraněna.

HuD je pojata jako příspěvek na životní potřeby a příspěvek na úhradu nákladů na bydlení.

- **Právní norma upravující HuD**

Humanitární dávka je upravena zákonem č. 66/2022 Sb., o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace (dále jen „Lex Ukrajina“)

- **Vznik nároku**

Základní podmínkou nároku na dávku je splnění podmínky udělení dočasné ochrany a že se cizinec s dočasnou ochranou zdržuje na území České republiky a dále, jestliže jeho příjmové a majetkové poměry mu neumožňují zajištění základních životních potřeb nebo úhradu nákladů na bydlení do výše započitatelných nákladů na bydlení nebo ubytování. V rámci příjmových a majetkových poměrů se společně posuzují cizinci s dočasnou ochranou, kteří spolu bydlí a společně uhrazují náklady na své potřeby.

HuD cizinci s dočasnou ochranou nenáleží, pokud je mu bezplatně poskytnuta celodenní strava, základní prostředky osobní hygieny a ubytování.

Nárok na dávku vznikne splněním podmínek stanovených zákonem. Nárok na výplatu dávky na kalendářní měsíc, na který vznikl nárok splněním podmínek stanovených zákonem zaniká, pokud do konce tohoto měsíce nebyla podána žádost o dávku na tento kalendářní měsíc.

- **Výše dávky**

Výše dávky pro jednotlivou osobu je odlišena podle věku osoby, počtu uplynulých dnů od udělení dočasné ochrany, zdravotního stavu a zranitelnosti osoby.

Zranitelné osoby:

- nezletilá osoba (do 18 let věku),
- studující osoba; za studující osobu se považuje cizinec s dočasnou ochranou, která plní školní docházku, a cizinec s dočasnou ochranou, který se v České republice studiem soustavně připravuje na budoucí povolání, nejdéle však do věku 26 let,
- osoba pečující o dítě do 6 let věku; péči o totéž dítě může pro účely této dávky prohlásit pouze jedna osoba z pečujících,
- těhotná žena
- starší 65 let
- osoba s omezením soběstačnosti nebo,
- osoba pečující o tuto osobu (s omezením soběstačnosti), která
- nezaopatřené dítě, byla touto osobou jako pečující osoba označena v žádosti o dávku

Ostatní podmínky nároku (příjmový test a další) ovlivňují výši jednotlivých složek a celkovou výši DSSP.
Žádost o dávku uplatňuje pouze jeden člen domácnosti

- **Posuzování příjmu, majetku a rozhodné období**

Za příjem se pro účelu nároku na dávku nepovažuje dávka a mimořádná okamžitá pomoc podle zákona o pomoci v hmotné nouzi, stipendia pro studující cizince s dočasnou ochranou, nebo které jsou poskytnuté fundací, spolkem, z Azylového, migračního a integračního fondu nebo z Dětského fondu Organizace spojených národů.

Nárok na dávku nevznikne, pokud je výše finančních prostředků na účtech žadatele vyšší než dvojnásobek příslušné výše dávky, nebo pokud je výše finančních prostředků na účtech cizinců s dočasnou ochranou, kteří spolu bydlí a společně uhrazují náklady na své potřeby, vyšší, než je součet dvojnásobku jejich příslušných výší dávek.

Rozhodným obdobím, za které se zjišťuje splnění podmínek nároku na dávku, je období kalendářního měsíce, na který je podána žádost o dávku, s výjimkou nákladů na bydlení a příjmů, které se zjišťují za období kalendářního měsíce předcházejícího měsíci, na který je podána žádost.

- **Započitatelné náklady na bydlení**

Započitatelné náklady na bydlení stanoví vláda nařízením, a to v závislosti na vývoji ozbrojeného konfliktu na území Ukrajiny a jeho dopadů na možnosti zajištění

přiměřeného bydlení cizinců s dočasnou ochranou na území České republiky. Výše započitatelných nákladů je stanovena pevnými částkami v nařízení vlády. Žadateli o dávku se nezapočítá skutečná výše nákladů na bydlení, kterou hradí, nýbrž výše stanovená podle toho, zda se jedná o osobu zranitelnou či nikoliv, a to na osobu, v celkové maximální výši v součtu pro 5 osob

Náklady na bydlení se pro určení nároku na dávku a stanovení její výše započítají cizinci s dočasnou ochranou, který má náklady na bydlení na základě platného právního titulu k bydlení v bytě zařazeném v evidenci bytů a smluv.
Náklady na bydlení se pro určení nároku na dávku a stanovení její výše započítají cizinci s dočasnou ochranou pouze v případě, že má náklady na bydlení v ostatních prostorech k ubytování (tzn. že nejsou zařazeny v evidenci bytů a smluv) a je výdělečně činný, nebo je evidovaný jako uchazeč o zaměstnání na Úřadu práce ČR. Tato podmínka se netýká zranitelných osob.

- **Posuzování omezení soběstačnosti**

Za osobu s omezením soběstačnosti se pro účely tohoto zákona považuje osoba, která v důsledku dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby při zvládání činností a schopností v oblastech uvedených v § 6e odst. 1 v rozsahu odpovídajícím alespoň stupni 1 podle § 6e odst. 4 a tento dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav podle poznatků lékařské vědy trvá nebo má trvat déle než 1 rok.

Za osobu s omezením soběstačnosti se pro účely tohoto zákona nepovažuje osoba mladší 1 roku.

K posouzení a stanovení stupně omezení soběstačnosti pro účely této dávky je příslušný Institut posuzování zdravotního stavu.

Posouzením míry omezení soběstačnosti se diferencuje výše HuD podle celkové míry omezení soběstačnosti, která je vyjádřena stupněm omezení soběstačnosti v rozmezí 1 až 5. Ke stupňům 2 až 5 je stanoven koeficient, o který je dávka navýšena.

- **Výplata dávky**

Dávku vyplácí krajská pobočka Úřadu práce ČR. Vyplácí se převodem na platební účet v bance, pobočce zahraniční banky nebo spořitelním a úvěrním družstvu v České republice určený žadatelem, s výjimkou dávky na kalendářní měsíc, v němž byla cizinci udělena dočasná ochrana, kterou lze vyplatit v hotovosti. Za nezletilého cizince s dočasnou ochranou jedná jeho zákonný zástupce. Pokud jej nemá, tak osoba blízká nebo jiná osoba, která o něj pečuje.

Dávka se nevyplácí do ciziny. Dávka nepodléhá výkonu rozhodnutí.

- **Podání žádosti o dávku**

Žádost o dávku lze podat pouze elektronicky, s výjimkou první žádosti, kterou lze podat v listinné podobě. Žádost se podává každý měsíc.

Skutečnosti uvedené v žádosti žadatel doloží všemi dostupnými doklady nebo čestným prohlášením, ovšem čestné prohlášení nelze využít pro údaje o příjmu ze závislé činnosti vykonávané v České republice, který žadatel dokládá potvrzením od zaměstnavatele. Všechny skutečnosti se dokládají v elektronické podobě, neurčí-li krajská pobočka Úřadu práce ČR jinak.

Není-li potvrzení o příjmech ze závislé činnosti vykonávané v české republice předloženo žadatelem, zjišťuje krajská pobočka Úřadu práce ČR výši příjmu postupem podle § 7.

V řízení o dávce se nepoužije správní řád.

Žadatel má povinnost na základě výzvy krajské pobočky Úřadu práce ČR osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, a to ve lhůtě do 8 dnů ode dne doručení výzvy, nebyla-li určena lhůta delší.